

PROSTOR

ZDENĚK ZIKMUND

BIGAN

proti

HITLEROVI

FOTBAL
V PROTEKTORÁTU
ČECHY A MORAVA

Zdeněk Zikmund
Bican proti Hitlerovi
Fotbal v Protektorátu
Čechy a Morava

PROSTOR

ZDENĚK ZIKMUND

BIGAN
proti
HITLEROVI

FOTBAL
V PROTEKTORÁTU
ČECHY A MORAVA

© Zdeněk Zikmund, 2020
© PROSTOR, 2020
Cover photo © Národní muzeum v Praze,
Oddělení dějin tělesné výchovy a sportu, 2020

ISBN 978-80-7260-460-9

Knihu finančně podpořilo
Ministerstvo kultury České republiky

Nickymu a Lukymu

OBSAH

SOUHRN MÍSTO PROLOGU	
Dějiny, válka a politika mezi brankami	15
1	
FOTBAL PŘED VZNIKEM PROTEKTORÁTU	
Mnichov a druhá republika	23
Než spadla opona	68
2	
POD KURATELOU ŘÍŠE	
Sport v Protektorátu Čechy a Morava	89
Sportsmani a sportfůhřeři	131
3	
NÁŠ NEJLIDOVĚJŠÍ SPORT	
Fotbal v Protektorátu Čechy a Morava	151
Lidé, doba, osudy	189
4	
NEDĚLE PATŘÍ FOTBALU	
Liga v Protektorátu Čechy a Morava	209
Ve stínu velkých dějin	257

5	
ČECHY VERSUS MORAVA	
Pohárová, mezizemská a další utkání	277
S míčem i s hokejkou	317
6	
TŘI ČTVRTĚ ROKU A DOST	
Protektorát a mezinárodní fotbal	337
S cizinou a bez ciziny	379
7	
PROTI ČERNÝM UNIFORMÁM	
Odboj a oběti v protektorátní kopané	401
Mezi životem a smrtí	443
8	
RODÁCI A ODRODILCI	
Kolaborace a protektorátní fotbal	463
Komu knuta, komu vavříny	500
9	
BRANKY, BODY, ROZPOČTY	
Protektorátní fotbal v číslech	521
Král střelců a král komiků	557
10	
HRA NA ROZCESTÍ	
Fotbal a sjednocení tělovýchovy	579
PŘÍLOHY	
ČSF, soutěže, utkání	607
POZNÁMKY	
Citace, prameny, literatura	629
AUTORSKÁ POZNÁMKA	
	669
PODĚKOVÁNÍ	
	671

Hlediště v různých okamžicích zápasu Protektorátu Čechy a Morava s Ostmarkou v říjnu 1939. Pečlivý čtenář si všimne i dvou vojáků wehrmachtu a nepřehlédne, že všichni fanoušci bez výjimky mají – jak velí tehdejší mrav – pokrývku hlavy. Páni kloboučky, dámy kloboučky, mládež rádiovku nebo čepici.

SOUHRN MÍSTO PROLOGU

Dějiny, válka a politika mezi brankami

Skupina nejmenších fanoušků, sledující v listopadu 1940 z ohrady sparťanského stadionu ligový šlágr na Letné. Venku zuřily okupace, válka a velké dějiny, uvnitř se fandilo a na hřištích šturmovala generace skvělých fotbalistů. Fotbal – „náš nejlidovější sport“ – bavil, přinášel povzbuzení i naději. Jen na nejvyšší soutěži, národní ligu, přišlo za protektorátu více než šest milionů diváků.

Šestileté, událostmi překypující období Protektorátu Čechy a Morava zůstávalo z různých důvodů na periférii zájmu fotbalové historiografie a publicistiky. Jinak podrobné kroniky ho zmiňovaly přinejlepším ve zkratce, poplatné monopolnímu výkladu dějin, oficiální statistiky čísla z protektorátu téměř půl století neuznávaly. Monografie, která by protektorátní fotbal shrnula a v souvislostech glosovala, nevznikla vůbec. Škoda, neboť témat, příběhů i hádanek nabízelo přehršel.

S okupací skončily samostatnost a demokracie, přinesla rasovou genocidu, likvidaci jinak smýšlejících, teror při výjimečných stavech. V koncentračních táborech, na popravištích a na frontách zahynulo více než sto tisíc obyvatel protektorátu, statisíce dalších věznili nebo odvedli na nucené práce. Nejrozšířenější a nejoblíbenější odvětví sportu nicméně zaznamenalo vzestup. Pod říšskou kuratelou, bez styků s cizinou a podroben řadě omezení dosáhl protektorátní fotbal čísel jako nikdy předtím.

Členská základna Českého svazu fotbalového se zdvojnásobila. Sportovní kluby s výjimkou židovských úřady tolerovaly, bez významnějších zásahů ponechaly – na rozdíl od tělovýchovy – i spolkovou základnu sportu, včetně většiny původních, v demokratických poměrech zvolených vedoucích. Soutěže pokračovaly až do podzimu 1944, dokonce vznikaly nové. Rozrostla se liga, začal Český pohár, přibyla čtvrtá, nejnižší župní třída. Rozmach zaznamenaly mládežnická kopaná, tělovýchovné lékařství, fotbal v závodech... A podobným, ba prudším vývojem prošla i další sportovní odvětví.

Oktrojovaná, v mnohém zdánlivá autonomie protektorátního sportu nevznikla z blahovůle, nýbrž z mocenských, veskrze pragmatických zájmů nacistů. Rasově nevyhovující a vzdorující skupiny obyvatelstva byly určeny k likvidaci, zbývající chtěli germanizovat. Výjimky nepřipouštěli v popření české státnosti a suverenity, v kontrole klíčové ekonomiky ani v opatřeních uplatňovaných vůči židovským a nepřátelsky smýšlejícím příslušníkům protektorátu. Dílčí, kdykoli zrušitelné ústupky tolerovali v oblastech důležitých pro výkonnost hospodářství, v sociální politice a v oborech s určitou mírou autonomie. S kulturou – filmem, divadlem, písemnictvím, výtvarným uměním nebo folkloristikou, podřízeným ovšem nacionálněsocialistickému světonázoru – k nim patřil i sport. Rozdílně postupovali nacisté vůči tělovýchovným spolkům, které zakázali a decimovali.

Autonomie protektorátního sportu byla vnucenou, vypočítanou a vypočítavou. Principy, na nichž stála, se utvářely ve zdvořile vedených, často však vyhrocených diskusích Úřadu říšského sportovního vedoucího v Berlíně s Úřadem říšského protektora v Praze. Obecně vycházela z konceptu depolitizace, zformulovaného zastupujícím říšským protektorem Reinhardem Heydrichem. Spolu se sociálními výhodami, hlásal, plní kultura, umění a sport pacifikační, stabilizační, jakož i eskapistickou funkci. Nahrazují politiku a jinou, pro vládu nebezpečnou činnost, přispívají ke zdání všednosti a klidu na území protektorátu.

Dlužno zdůraznit, že přístupy úřadů i bezpečnostních služeb se v průběhu okupace měnily. Zpočátku se spokojily s rasovými čistkami, všeobjímajícím dohledem a konformitou, později vzrostl tlak na veřejné projevy sounáležitosti a kolaborace s Říší. S postupující válkou chtěli nacisté využít sport rovněž k získání a převýchově mládeže. Bude-li sport apolitický a setrvá-li mimo struktury odboje, vzkazovali z Berlína, dostane se mu – s výjimkou styků s cizinou – nejen svébytnosti, ale i autonomního řízení a materiální podpory. Vedoucím dokonce poskytl určitou míru ochrany před aktivisty, prosazujícími říšský model sportu a tělovýchovy.

Protektorát Čechy a Morava zaujímal v okupované Evropě zvláštní postavení – stál mimo někdejší říšská území, určená

k přímému začlenění, i mimo válkou získané prostory východní, v nichž nacisté uplatňovali plošnou vyhlazovací politiku. Blížil se, byť s odlišnostmi, spíše podrobeným územím s germánským osídlením, případně zemím s vnuceným dohlížitelským režimem či vojenskou okupační správou se zbytky autonomie. Politika nového režimu spojovala dobové, událostmi diktované kroky s dlouhodobými, krvavé represe s dílčími, korumpujícími ústupky a výhodami. Úřady určující hranice autonomie ji mohly kdykoli zrušit. Vliv uplatňovaly přímo, zákazy, represemi a personálními zásahy, stejně jako nepřímo, přidělením či zrušením podpory.

Autonomie protektorátního sportu, jakkoli omezená a odvozená, byla na druhé straně vcelku rozsáhlá. A to jak ve srovnání s dalšími porobenými, především slovanskými zeměmi, tak v kontextu jiných oborů, například kultury. Zatímco herce komandovali na prorežimní manifestace, kompromitující večírky a propagandistické pořady v rozhlasu, na sportovcích včetně fotbalistů podobné úlitby až na výjimky nevynucovali. Sportovní referát vystupoval v tomto směru mnohem zdrženlivěji než kulturněpolitické oddělení Úřadu říšského protektora, podobně Úřad říšského sportovního vedoucího než ministerstvo propagandy v Berlíně.

Sportovní provoz Protektorátu Čechy a Morava ovlivňovaly spíše vnitropolitické události než vývoj na frontách. Nejkratší, dvoutýdenní zákaz sportovních podniků vyhlásily úřady v červnu 1939 po nepokojích při mezizemském utkání s Berlínem, delší, měsíční mezi koncem září a počátkem listopadu 1941 při výjimečném stavu po příjezdu zastupujícího říšského protektora a nejdelší, půldruhaměsíční mezi koncem května a počátkem července 1942 po atentátu na Reinharda Heydricha.

Dějinyotvorné mezinárodní události se v protektorátním fotbalu promítly překvapivě skromně – soutěže pokračovaly bezprostředně po vypuknutí války, po napadení Sovětského svazu i po vylovení Spojenců v Normandii. Významněji ho poznamenala opatření vyplývající z válečné ekonomiky – totální nasazení, přidělový systém, omezení dopravy. Právě dopravní omezení vedla spolu se silícím bombardováním a přibližujícími se frontami k ukončení oficiálních, svazem a župami pořádaných soutěží na podzim 1944.

Český svaz fotbalový čelil hrozbám, rizikům i vábničkám. S mírou rozšíření a obliby fotbalu souvisel jeho význam ve sportovním prostředí, vlivu mezi sportovci odpovídaly požadavky, nároky a tlak, kterým byl vystaven. Vedoucí činili možné i nemožné, aby se nezpronevěřili. Udrželi spolkovou základnu i autonomní, na úřadech nezávislé řízení, soutěže a výchova mládeže pokračovaly. Odbojové skupiny ve svazu ani klubech zpravidla nevznikaly, s fotbalisty – hráči i činovníky – se nicméně setkáváme ve všech složkách odboje, stejně jako mezi oběťmi. Mezi oběma krajnostmi, rezistencí a kolaborací, se jako v dalších vrstvách obyvatelstva pohybovala nesouhlasící, leč mlčící většina.

Vedoucí Českého svazu fotbalového zvolili taktiku nikoli nepodobnou té vládní. Příkazy plnili teprve pod přímým, výhrůžkami doprovázeným nátlakem, zdržovali řadou dotazů, občas si dovolili opatrný, diplomaticky formulovaný nesouhlas. Ne všichni s obranářskou, zdržovací a při pohledu zvnějšku oportunistickou politikou souhlasili, činovníci byli vystaveni útokům z říšských i protektorátních zdrojů. Nacisté jim vyčítali nespolehlivost, neupřímnost a pouze předstíranou loajalitu, aktivisté z domácích luhů chybějící nadšení pro nacionální socialismus a válečné úsilí Říše. Doba byla vážná, v obdobích stanného práva přinášela podobná obvinění nejen existenční, ale i hrdelní rizika. Další souvisela s projevy vzdoru, k nimž v ochozech občas docházelo a kterým nebylo možné ve hře plné emocí, probíhající před mnohatisícovým nekontrolovatelným publikem, zabránit.

Vedoucí obstáli už tím, že se dokázali vyhnout příkázaným shromážděním, vyjadřujícím podporu a věrnost Říši. Český fotbal zůstal v českých rukách, mimo nacistické pojetí a model tělovýchovy. Řadu fotbalistů zachránili před totaleinsatzem, dalším pomohli varováním před zájmem gestapa nebo podporou, zasílanou rodinám popravených a vězněných odbojářů. Přesto museli čelit pranýřování, trestním oznámením a žalobám, motivovaným nikoli poklesky, nýbrž zájmy partají v osvobozeném Československu. Válka mezi stoupenci spolkového uspořádání a apoštoly direktivně sjednocené, ideologii podřízené tělovýchovy trvala rovné desetiletí, mezi dubnem 1938 a únorem 1948.

← Protektorátní fotbal se hrál téměř bez přerušení a takřka všude. Pár dní po okupaci a po začátku války, ve městech, ve školách a větších podnicích, stejně jako na venkově. Často v prachu a na škváře, občas na sněhu, jindy v kalužích nebo blátě. Jako v polovině února 1940 při dvojutkání SK Slavia Praha – SK Viktoria Žižkov a Bohemians AFK Vršovice – SK Nusle na Letné. Správce slávistického stadionu čekala před zahájením ligy spousta práce.

Autor celou bouřlivou dekádu – s důrazem na půltucet okupačních sezon – zkoumá. Malé fotbalové dějiny interpretuje jako součást velkých dějin politických, jako projekci událostí na hřištích a na tribunách. Vysvětlení hledá v archivech říšských a protektorátních institucí, v úřední korespondenci a výnosech protektorátní správy, stejně jako v dokumentech Českého svazu fotbalového, žup nebo klubů. Rozsáhlý prostor poskytuje citacím dobových periodik, přes všudypřítomnou cenzuru umožňujícím číst mezi řádky a poskytujícím věrnější obraz než popisy, parafráze či pozdější, post factum psaná hodnocení.

1

FOTBAL PŘED VZNIKEM PROTEKTORÁTU

Mnichov a druhá republika

Neděle 11. září 1938, stadion Úllői Út v Budapešti. Červenobílí právě vyhráli nejuznávanější kontinentální soutěž, Středoevropský pohár. Do podpisu mnichovské dohody zbývaly tři neděle, do okupace půl roku, do války rok. Zleva kapitáni György Sárosi s Ferdinandem Daučíkem, předseda fotbalového odboru SK Slavia Praha Václav Valoušek, vpravo s trofejí předseda řídicího výboru, italský zástupce Eugenio Coppola.

Věřím, že je to mír pro naši dobu,“ sliboval Neville Chamberlain. „Jděte domů a klidně spěte.“⁴¹ Válka, jak známo, vypukne za jedenáct měsíců a přinejmenším v zemi, kterou velmoci obětovaly, usnul málokdo. Dohoda schválená v Mnichově ji zbavovala území, obyvatel i přirozených hranic, podřývala suverenitu a spojenecké svazky, devastovala hospodářství, politický systém, morálku národa. Bez následků nezůstaly ani tělovýchova a sport, včetně nejrozšířenější kopané.

Československá asociace fotbalová vznikla v roce 1922 jako sdružení národnostních svazů, v němž se v souladu s koncepcí státního národa a menšin spojili českoslovenští, němečtí a maďarští a ve vlastním svazu zprvu i polští nebo židovští fotbalisté. „Č. S. A. F. sdružuje v sobě všechny v Československé republice football pěstující spolky,“ diktovaly stanovy, „a jest nejvyšší instancí pro fotbalový sport v republice, který jest v ní organisován podle národnosti, a to v jednotlivých národnostních svazech.“⁴² Výbor ČsAF volili na základě poměrného zastoupení, podle počtu ve svazech registrovaných hráčů. Působnost asociace zahrnovala stanovy a řády, nejvyšší soutěže a reprezentaci, zastupování vůči zahraničí a úřadům. Její mezinárodní postavení vycházelo jednak ze stanoviska FIFA, která uznávala v každé zemi jediné ústředí, jednak z legislativy domácí, která členství spolků ve federacích jiných států zkrátka zakazovala.

Národnostní princip, na jehož základě byly uspořádány svazy, hráčské registry i soutěže s výjimkou té nejvyšší, předcházela excesům. Společná, z plejerů různých národností složená reprezentace

vytvářela předpoklady pro mezinárodní soupeření. Na druhé straně přinášel tento princip problémy – jednotný systém soutěží vznikl teprve v polovině třicátých let, národnostní katastr omezoval přestupy a soupisky mužstev, kluby ve smíšených oblastech poškozoval hospodářsky. V konečném důsledku nicméně umožnil, aby fotbal vyšel z podzimu 1938 sice otřesen, nikoli však zdecimován.

Při posledním předmnichovském sčítání sdružovala ČsAF přes 100 000 členů, z toho více než 75 000 v československém, přes 25 000 v německém a téměř 6000 v maďarském svazu. Počty odpovídaly – na úrovni statistické chyby – národnostnímu složení republiky, v jejímž pohraničí převládaly kluby německé a maďarské. V důsledku zaboru pohraničí ztratila asociace oba menšinové svazy, jedenáct žup, více než 370 klubů a 30 000 fotbalistů. Nejsložitější situace vyvstala v regionech, v nichž navzdory převaze německého či maďarského obyvatelstva působily české a slovenské kluby, členové Československého svazu fotbalového. Všechny čekal stejný osud, likvidace. V listopadu 1938 ztráty spočítali – severozápadočeskou župu opustilo čtyřiapadesát, těšínskou pětáctýřicet, slezskou osmadvacet, severočeskou osmnáct, západo-moravskou šestnáct, západočeskou a hanáckou deset, jihočeskou pět, severovýchodočeskou tři, podbrdskou jeden klub. Oktrojované hranice ušetřily pouze župu středočeskou a východočeskou. Celkem skončilo v ČsSF 190 klubů, až na výjimky (SK Bílina, SK Hvězda Trnovany, SK Kopisty, SK Slavia Karlovy Vary) ovšem účastníků nižších soutěží. Úplně zmizela župa těšínská, z níž zůstal jediný pohrobek – SK Sparta Dobrá, takto nový příslušník Slezské župy fotbalové v Moravské Ostravě. Podobně postižená Severozápadočeská župa fotbalová, jinak Radějova, se z Mostu přestěhovala do Loun a zůstavší kluby podřídila sekretariátu ČsSF.

Událostmi podzimu 1938 vyvrcholil proces inspirovaný a řízený z Berlína. Nacifikace probíhala postupně, zato důsledně a s veškerým důrazem. Nejvýrazněji se projevovala v růstu Sudetendeutsche Partei, nevynechala však ani tělovýchovu nebo sport. Spolky ovládl Deutscher Turnverband in der Tschechoslowakei, s více než 200 000 členy nejpočetnější a nejbližší nacionálnímu socialismu. Většina se podřídila před polovinou roku 1937, fotbalisté chvíli

vzdorovali. „Svaz po svazu sjednával dohodu s turnery, a když už padly všechny jednotlivé bašty menší, došlo na kopanou. Svaz nemohl přímo vstoupit do turnerské organizace, zato však vstoupili na vůdčí místa činovníci turnerští.“³

Když slavil v září 1936 Deutscher Fussball Verband pětadvacetileté jubileum, na schůzi v Jablonci nad Nisou nechyběli předseda ČsAF Rudolf Pelikán ani zástupce říšského Deutscher Fussball Bundu, tiskový referent Lutz Koch. Ani na poslední valné hromadě DFV v lednu 1938 ještě neřinčel předseda Josef Friedel zbraněmi a politiku zmiňoval pouze tehdy, když vyzýval ku podpoře obcí při výstavbě hřišť. A ještě v březnu 1938 stejný předseda na valné hromadě ČsAF nejenže uctil památku Tomáše Garrigua Masaryka, ale vyslovil se i pro další dobré vztahy s asociací, přičemž sport provolal „mostem mezi národy“.

Přelom, přesněji vyhlášení války, nastal koncem dubna 1938. Zjevně ve vleku událostí politických. Poslední aprílovou nedělí 1938 zformuloval karlovarský sjezd SdP osm požadavků, zahrnujících mimo jiné svobodu přiznání k národnosti a světonázoru nebo autonomii pro oblasti s většinou jinonárodního obyvatelstva. Ve stejný den přiznalo barvu také vedení DFV. „Nedělní výborová schůze německého fotbalového svazu vzala na vědomí,“ referovaly noviny, „že německý fotbalový svaz se hlásí ke sloučení složek pod vedením Konrada Henleina. Výkonný výbor byl pověřen přípravou včlenění do výchovného svazu sudetoněmeckého lidu.“⁴

Další kroky následovaly bez prodlení – vůdcovský princip, vylučování neárijských členů, podřízenost Berlínu. Příkopy byly vykopány, jakkoli předseda Friedel na stejné schůzi ujišťoval, že chce spolupracovat. Na české straně protestovali nejdříve žurnalisté upozorňující, že příklon k nacionálnímu socialismu není v souladu se stanovami, které politiku ze sportu vylučovaly. Výbor zvolil, řekněme, českou uličku, činovníci v čele s předsedou Pelikánem chtěli vyjednávat. Domnívali se, že rozhodovat bude legislativa, asociační předpisy, fotbalová diplomacie. Vsadili přitom na středočeskou župu DFV, jedinou, která teplické usnesení odmítla. A věřili, že podporu najdou v zahraničí, zvláště když říšský svaz v červnu 1938 vzhledem k situaci zájezdy německých mužstev

v Československu zakázal. Ve všech případech, připuště se znalostí věci příštích, se mýlili.

Ve třicátých letech, především v jejich závěru, se stal sport věcí politickou. Směrnice nevznikaly v asociacích, nýbrž ve stranických sekretariátech a na ministerstvech. Rovněž poměry v německém svazu se změnily, vliv klubů metropole s výrazným židovským zastoupením slábl, taktovku převzalo záměrům nacistů mnohem vstřícnější pohraničí. Politický rozměr vzpoury činovníci ČsAF záměrně přehlédli, přímo se v květnu 1938 vyjádřili pouze ke zrušení německých divizí, které odmítli. Podle platných řádů je účast povinná, vzkázali, na soutěž navazuje asociální liga a změna by vyžadovala kvalifikovaný, přinejmenším tříčtvrtinový souhlas valné hromady. V dalších sporných výrocích se vymluvili na chybějící protokoly, týkaly se likvidace profesionalismu, zrušení národnostního katastru, neúčasti německých klubů v Československém poháru nebo vyloučení ASK Jägerndorf (Krnov) a ASK Weisskirch (Bílý Kostel, Kostelec) z ČsAF.

Jak asociace, tak novináři uznali problémy německých divizí, připomněli však, že na jejich národnostní, nikoli teritoriální podobě trval právě DFV. „Nad samostatnost a existenci klubů byla kladena samostatnost německého svazu, nad sportovní provoz německých footballistů prestiž německého svazu, nad stránku sportovní stránka spolkařská.“⁴⁵ Diváci přišli o atraktivní derby (SK Kopisty – DFK Komotau, SK Slavia Karlovy Vary – Karlsbader FK, SK České Budějovice – DSK Budweis, SK Moravská Slavia Brno – DSV Brünn, SK Slezská Ostrava – DSV Witkowitz), pokladníci o příjmy, vzrostly naopak cestovní náklady.

Glajchšaltace fotbalu v pohraničí byla většinová, nikoli však stoprocentní, což žurnalisté nepřehlédli. Projevům nesouhlasu, podobným centrální župě DFV, poskytovali větší prostor, než odpovídalo realitě. Na hraně zániku stály prý kvůli odchodům hráčů SK Mariaschein (Bohosudov), SK Rosenthal (Vrchoslav) a SK Soborten (Sobědruhy), přestoupili Buchta, Chaloupek, Líbal a Vacek z Warnsdorfer FK, Kácha s Prokešem z DFC Budweis. V září 1938 si týdeník DFV stěžoval, že přestupy do českých klubů nahlásilo třináct plejerů, dalších pět požádalo rovnou o změnu

národnosti. Podle žurnalistů nesouhlasila s rozpuštěním dokonce většina z divizionářů DFV, mimo jiné SV Bodenbach (Podmokly), SV Jägerndorf, DSK Mährisch Schönberg (Šumperk), DSV Saaz (Žatec), Teplitzer FK nebo Warnsdorfer FK. „Footballové kluby v jižních Čechách, organisované v německém svazu, ještě závazně nerozhodovaly, zda budou respektovat snahu svazu o politickou reorganizaci,“ věřily Národní listy. „Podle předběžných zpráv vyslovil souhlas s postupem svazu zatím neoficiálně výbor DFK Krummau (Český Krumlov) a DSV Postmühle (Pečky). Českobudějovický DFC však odmítá uposlechnutí příkazu svazu a je rozhodnut raději likvidovati.“⁶

Radikálové asociaci nešetřili, pranýřovali shovívavost, přehlíželi politických souvislostí, právní formalismus. A chválili tenisty, kteří se potom, co Roderich Menzel odmítl reprezentovat, s nejlepším domácím hráčem bez okolků rozloučili. Podobný postoj navrhovali zaujmout vůči německému svazu, už proto, že na základě stejného prohřešku – politiky ve sportovním spolku – dříve vyloučila asociace národněsocialistické Sdružení amatérských klubů i komunistickou Federaci proletářské tělovýchovy. Při známém stanovisku FIFA, mínili žurnalisté, lze předpokládat, že asociaci podpoří a program sudetských mužstev zůstane omezen na vzájemná utkání, případně na zápasy s říšskými soupeři. „Je mnoho klubů, které by při jasném stanovisku ČsAF opustily DFV, ale prozatím to nemohou učinit, protože nemají jistoty, zda budou moci v jiném svazu hrát.“⁷

K jednoznačným závěrům dospěla rovněž studijní komise ČsAF. Asociaci doporučila, aby zrušení divizí odmítla a na účasti německých mužstev v poháru trvala, stejně jako na smlouvách placených hráčů. Současně navrhla, aby kluby a hráče, kteří s kroky německého svazu nesouhlasí, přijal svaz československý. Stejnou nabídku učinila rozhodčím, členům Deutsche Schiedsrichtervereinigung für die CSR. Stanovy takové přesuny zakazovaly, změny řádů měla proto schválit mimořádná valná hromada ČsAF. Výbor závěry komise přijal, pohrozil, že řízení divizí převezme sám, a jako lhůtu pro splnění požadavků určil polovinu srpna 1938. Na nejbližší schůzi si pozval předsedu Friedla, který však vzkázal, že na

původních stanoviscích trvá a pro zaneprázdnění nepřijede. V dopise, v němž naopak vyzval předsedu Pelikána k jednání v Karlových Varech, zdůraznil, že ani případná valná hromada na postoji německého svazu nic nezmění. Noviny se k dopisu, spíše „válečné vyhláše“, vrátily ve druhé polovině září. „Zejména byl odsuzován nechutný pasus, v němž se vychloubá, že byl čtyřikrát ve světové válce a že byl za své chrabré činy vyznamenán, a že nemá tedy důvodu, proč by se on, hrdina za světové války, bál členů ČsSF.“⁸

Činovníci válčili v novinách, kluby na hřišti. V dubnu 1938 pozastavilo policejní ředitelství činnost DSK Brůx (Most), který v rozporu s předpisy nevyvěsil při utkání s Guts-Muts Drážďany státní vlajku. Nechtěl prý urazit soupeře, jelikož ani říšskou vlajku kvůli chybějícímu povolení vyvěsit nemohl. Podobný incident řešila trestní komise v červnu, kdy vlajku nevyvěsili pro změnu při kvalifikačním utkání Teplitzer FK – SK Libeň a nápravu nezjednal ani přítomný policejní úředník. Ve stejném duelu navíc domácí Wilhelm Nahlovsky v ochozech podle jedněch zkopal, podle jiných zřackoval libeňského fanouška. Největší rozruch vyvolalo kvalifikační utkání Teplitzer FK – SK Baťa Zlín, které musel dozorující policista nechat ukončit v první půli, když surovost stíhala surovost, domácímú Martinu Watzatovi zlomili nohu a na hrací plochu vtrhli diváci.

Na přelomu srpna a září 1938 vzbudila nevoli zpráva, že předseda ČsAF přešel nekorektní, slušnosti i zvyklostem se vymykající dopis a v Ústí nad Labem se sešel s Josefem Friedlem. Předtím přitom příliš nevystupoval, mimo jiné proto, že byl hospitalizován a na klinice kurýroval koleno, poraněné při prázdninovém zájezdu v Oslo. V tomto případě se radikálové vzbouřili, schůzku, která nic nevyřešila, musel hájit až před výborem ČsAF. Uspěl, zjevně však přecenil vlastní diplomatické schopnosti, tolik oceňované v kuloárech FIFA. Vedoucí DFV plnili bez výhrad, natož skupulí rozkazy henleinovců, předvoje říšských souvěrců.

V době ohrožení republiky se ústředí i kluby přihlásily k podpoře státu a demokracie. Tak například valná hromada červeno-bílých prohlásila v březnu 1938 premiéra Milana Hodžu čestným členem a protektorem klubu. „Náš život patří vlasti,“ deklamoval

starosta Antonín Jauris přísahu, kterou mnozí zanedlouho beze-zbytku naplní. „I kdybychom podlehli, nezradíme.“⁹ Ve stejném duchu se za pár dní nesla valná hromada ČsAF, která rozhodla, že svazovými či župními činovníky se propříště mohou stát výhradně českoslovenští příslušníci.

Již v lednu 1938 asociace také požádala, aby byla uznána za způsobilou k branné výchově. Vznikla branná komise v čele s místo-předsedou, majorem Josefem Bradou a s německým zástupcem Hansem Portem mezi členy, kluby vybíraly referenty, vedoucí ČsAF přijal ministr veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy František Ježek. Domluvili se na branné přípravě dorostenců, kteří se pod vedením záložních důstojníků začali věnovat pochodovým cvičením. Na Jubilejní fond obrany státu, sbírku pro vojenský rozpočet republiky, putovalo vstupné z utkání. Středočeská župa footballová mu do poloviny července 1938 poukázala více než 24 000 Kč, malé kluby ČsSF stejnou částku, téměř 58 000 Kč dostaly menšinové spolky v pohraničí. Pripusťme na druhé straně, že částky ne vždy odpovídaly významu, věhlasu a především pokladnám dárců. „Tak Sparta Řeporyje věnovala 5500 Kč, Sparta Považská Bystrica 6000, Sparta Strupčice 1400, holešovické kluby 1000, Roudnice 1250, ABC Braník 650 Kč,“ zvedali ukazovák žurnalisté. „Co proti tomu bylo oněch 5000 korun, které věnovala SK Slavia, a jméno AC Sparta jsme mezi dárci dokonce marně hledali.“¹⁰ Sešívání chtěli pomoci rovněž zájezdovými exhibicemi, návštěvě Bíliny, České Lípy, Chebu či Karlových Varů však zabránil Mnichov. Přípravou programu k výročí republiky pověřila osvětová komise ČsSF Petra Rydvala s Josefem Tesařem a počátkem září 1938 schválila nakonec zmařený návrh, aby si fotbalisté připomněli jubileum schůzemi, na nichž vyslechnou vedle hymny i rozhlasový projev předsedy Rudolfa Pelikána.

Na zářijovém sjezdu NSDAP v Norimberku vystoupil Adolf Hitler s řadou výhrůžek vůči Československu. Po nepokojích, které následovaly, zavedla vláda výjimečný stav v několika okresech, zakázala SdP, vydala zatykač na Konrada Henleina s Karlem Hermannem Frankem, vyhlásila mobilizaci. „Dnes jsou naši sportovci významnou součástí národního celku, jenž je v těchto chvílích

podroben zkoušce nejkřutější,“ vyzvaly svazy v prohlášení, nesoucím pečeť fotbalového a všesportovního předsedy Pelikána. „Dnes, kdy na celém našem území cítíme těžký krok dějin, apelujeme na všechny sportovce, žádáme je, aby pochopili, že nebylo možno jednat jinak a že jejich povinností je zachovat klid a nepracovat do rukou těm, kteří čekají tak dlouho na rozvrat, kteří k němu pracují všemi silami a jimž se jejich úmysl dodnes nezdařil. Disciplínu sportovních mužstev a spolků přenesme do občanského života. Neplačme, nevytýkejme těm, kteří nám slíbenou pomoc neposkytli. Všichni českoslovenští sportovci, voláme vás ke spolupráci a zachování klidu a lepšího příští našeho státu!“¹¹ Fotbalisté podpořili výzvu Sokola, Orla a Svazu DTJ ke spolupráci v péči o uprchlíky, stejně jako ke službě v regionech, které budou snad podrobeny plebiscitu. Ještě před Mnichovem také oslovili členy starší šestnácti let a nevykonávající vojenskou, bezpečnostní ani pořádkovou službu, aby se hlásili v sekretariátech, kde budou podle klasifikace a schopností přiděleni ke službě civilní.

Ani v politicky vypjatém období nezanedbávali fotbalisté ekonomiku – zrušení dávky ze zábav, subvence na hřiště, státní podporu kurzů pro vedoucí dorostu, snížení železničních tarifů, spolupráci se školními úřady. Žádali, aby alespoň část prostředků, které odvádějí, byla využita ku prospěchu sportu. A měli pravdu, jen letenské velkokluby poslaly v roce 1938 podle veřejně dostupných čísel na dávkách téměř milion korun, zatímco stát podpořil fotbal čtyřiatřiceti a hlavní město dvaosmdesáti tisícovkami.

Vysvětleme, že ve státní správě panoval zmatek. Sportovci podléhali veřejnému zdravotnictví, tělovýchovnému odboru, symbolicky sídlícímu v budově někdejšího chudobince. Zimní sporty jako lední hokej, bruslařství nebo lyžování mělo na starosti ministerstvo průmyslu, střelectví, jezdeckví a šerm obrana, školní tělovýchovu ministerstvo školství a národní osvěty, motorismus s letectvím ministerstvo veřejných prací. Povolování spolků řídilo vnitro, rozpočet, poplatky a dávky spravovaly finance, dopravní sazby podléhaly ministerstvu železnic, výstavba hřišť, plováren nebo tělocvičen, takzvaných nouzových staveb, resortu sociální péče, prostředky na reprezentaci ministerstvu zahraničí. A podpora

klesala, třebaže spolky a svazy sdružovaly podle střízlivých odhadů desetinu obyvatelstva. Ve dvacátých letech posílal stát téměř šest milionů korun, v další dekádě klesly příspěvky na statisíce. Rozpočtová kapitola navíc spadala pod mimořádné výdaje, proplácené – bylo-li z čeho – v posledním čtvrtletí.

S resortem tělovýchovy si politici zkrátka nevěděli rady, což se projevilo při reformě kabinetu v prosinci 1938. Sportovci prosazovali podřízenost jedinému úřadu a diskutovali, který bude nejvhodnější. Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy příliš respektu nezískalo, ve vládě ani mezi svazy. Školství odmítli

Před semifinálovým utkáním Středoevropského poháru pozdravil v srpnu 1938 hráče SK Slavia Praha a AC Janov ministr veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy František Ježek. Střední útočník Josef Bican, kterému potřásá rukou, vstřelil v následující půldruhé hodině čtyři branky, jednu hezčí než druhou.

s poznámkou, že jde o úřad nejvíce poznamenaný starým rakouským myšlením. Vnitro chtěl málokdo, ve vzrušené, brannosti podřízené době by většina hlasovala pro národní obranu. Nakonec zůstal sport v agendě sociální a zdravotní správy, poslední peníze rozdělval koncem roku 1938 ministr Vladislav Klumpar. Poslal 300 000 K, z toho 140 000 K obdržel Sokol, 63 000 K Svaz DTJ, 50 000 K sportovní ústředí, zejména ČsOV a ČsVV, 35 000 K kluby a 14 000 K Orel.

Ministr František Ježek předal v září 1938 vítězům Středoevropského poháru diplomy a medaili Za zásluhy. Přijetí se zúčastnili předseda klubu Antonín Jauris, předseda fotbalového odboru Václav Valoušek a náčelník František Pechar. Zleva stojí Ferdinand Daučík, Karel Průcha, Otakar Nožič, Bedřich Vacek, Ladislav Šimůnek, Václav Bouška a gólman Alexa Bokšay.

Budiž řečeno, že zmatek panoval přímo v tělovýchově a sportu, z nesourodosti státu pramenila jejich roztržitost. Národnostně se projevovala v tom, že většina spolků měla menšinový, německý nebo maďarský protějšek. Ve sportu zpravidla v rámci asociace, v tělovýchově až na výjimky nezávislý. Přísná dělicí čára vedla politikou. V tělovýchově působily sociálnědemokratický Svaz DTJ, lidovecký Orel i komunistická, ještě ve druhé republice rozpuštěná FPT. Vládou protežovaný Sokol vystupoval jako nepolitický, ve skutečnosti podléhal vlivu nejdříve národnědemokratické, později

národněsocialistické strany, zejména stoupenců Hradu. Víra rozdělovala ateistický Sokol s katolickým Orlem. Nejen hranice, ale rovnou propast ležela mezi tělovýchovnými spolky a sportovními svazy. Není divu, že všechny sjednocovací snahy zkrachovaly.

Prostor pro dohodu vytvořilo teprve rostoucí nebezpečí fašismu, unifikační tendence ve druhé republice, zájmy obrany státu. Svazy, dosud rozdělené v ČsVV a ČsOV, vytvořily v říjnu 1938 Jednotný výbor československých sportovců. Jako nadstavbu navrhl ČsVV sportovně-tělovýchovnou radu s korporacemi pro tělocvik, sport a junáctví, v níž dosavadní spolky a svazy zaniknou. Ve stejném měsíci se Sokol, Svaz DTJ, Orel, Československá obec legionářská a Nezávislá jednota československých legionářů s podporou Akčního výboru skautů domluvily na vzniku Svazu občanské pohotovosti.

Ještě v listopadu 1938 ovšem jednání uvázla, otazníků spíše přibývalo. Všesportovní výbor prosazoval sjednocení úplné, olympionici by upřednostnili samostatnost, pouze se společným ústředím. Sokolstvo se chtělo nejdříve spojit s dělnickými tělocvikáři, a to zdola, hromadným přestupem jejich členů do sokolských jednot. Dělnické jednoty by možná souhlasily, požadovaly však, aby stejně postupoval Orel, což nepřipadalo v úvahu. Předložily tudíž vlastní návrh: Národní svaz tělesné výchovy, federativní sdružení spolků, sportovních svazů a skautských organizací, jehož vedení jmenuje vláda.

Průtahy budily nelibost, zlobil se kabinet, příznivci nových pořádků. Na sklonku republiky tak přibývalo výpadů, často hraničících s výhrůžkami. „Kritisovali jsme před časem, že českoslovenští sportovci milují stále ještě více své spolky nežli myšlenku jednotného, a tím i silného sportu. Řekli jsme již jednou, že nesjednotí-li se sportovci sami, budou k tomu časem přinuceni vážností doby a činiteli mimosportovními, jako se to stalo již v řadě států zahraničních.“¹² Na obranu činovníků musely vystoupit úřady, které v neveřejném tiskovém pokynu z října 1938 vyzvaly redakce, aby v zájmu národní jednoty neposkytovaly prostor k útokům na vedení celonárodních sdružení, spolků a organizací.

Ve druhé republice sjednocovací, ba postátňovací tlaky zesílily.

V listopadu 1938 se pokusil vyhovět poptávce branný odbor Národní rady československé, v jejímž vedení působil správce resortu školství a osvěty, starosta ČsOS Stanislav Bukovský. Sjednotit – a řídit – chtěl nejen tělovýchovu a sport, nýbrž i tělocvičnou a brannou výchovu, sociální a zdravotní službu, dokonce službu pracovní a osvětovou. Sportovci návrh odmítli, vládní výzvy nicméně přehlížet nemohli.

Premiér Rudolf Beran zprvu podporoval sjednocení oborové, tělovýchovy a sportu zvlášť. Pověřil jím ministerstvo sociální správy, jehož zástupci se sešli s vedením tělovýchovy, junáctva a sportovních organizací. Když neuspěli, na další schůzku přispěchal sám, přičemž zdůraznil, že na sjednocení, tentokrát včetně sportovců, trvá, a jako nepřekročitelný termín stanovil konec února 1939. S požadavky na druhé straně vystoupili sami sportovci – trvali na tom, aby podléhali jedinému ministerstvu, chtěli řídit sport v tělovýchovných spolcích, naléhali, aby vláda zabránila vzniku dalších, minoritních subjektů. Dohoda byla blízko, počátkem března se všesportovní a olympijský výbor domluvily na ustavení Česko-slovenské sportovní rady. Činnost už nezačala, vývoj byl rychlejší.

Druhou republiku provázel rozpad demokratických institucí, zčásti – jako v případě zmocňovacího zákona, přenášejícího pravomoci parlamentu na prezidenta a vládu – řízený, zčásti – v důsledku zklamání z předchozího vývoje a zrady spojenců – spontánní. Nový autoritativní stát nahradil demokracii korporativismem a řízeným hospodářstvím, forsíroval pojmy jako křesťanství, národ a vlast. Bujely frustrace, antisemitismus, kritika masarykovských idejí.

Nenávistná doba nevynechala ani fotbal, byť její dopady nebyly zdaleka tak devastující jako v jiných oblastech. Již na sklonku první republiky podrobili fotbalová ústředí kritice někteří novináři, požadující, aby se jako nejpočetnější, nejmovitější a nejorganizovanější součást sportovního prostředí chopila iniciativy. Asociaci vyčetli shovívavost vůči Němcům, svazu vlašnost vůči brannosti. „Benevolence vedoucích asociace došla tak daleko,“ nebrali si servítky, „že přispěli k tomu, aby němečtí zástupci měli rozhodující vliv na všechna rozhodnutí, bez jejich hlasů podle poměrného zastoupení nemohla ani valná hromada ničeho změnit.“

Výbor asociace, ač se i ve sportovní veřejnosti a tisku ozývaly hlasy, neprojevil odvahy k ráznému postupu proti německému svazu ani tehdy, když tento se oficiálně přihlásil k Henleinově straně a zřejmě porušil řády, nehledě k sabotáži celostátních soutěží.¹³ „Známe osoby, stojící v čele fotbalového svazu a jeho žup a soudcovského sboru a jeho odboček,“ denuncioval žurnalista. „Apelujeme na ně, aby vystoupily ze své rezervovanosti a chopily se díla. Němečtí sportovci tohoto státu včlenili se v minulých týdnech s chloubou a až halasnou hrdostí do ‚tělovýchovného programu‘ Henleinovy strany. Čeští a slovenští sportovci jsou povinni včlenit se v armádu těch, kteří se dnes snaží vyvésti republiku z její nejtěžší osudové chvíle.“¹⁴ V závěru roku 1938 přibývalo výpadů požadujících jako v politice výměnu osob spojených s minulostí. „Má-li československý sport splnit svoje národně-výchovné poslání, jest nutné poměry ve vedení od základu změnit,“ kádřoval anonymní Výbor snah očisty ve sportu. „V zájmu ozdravení sportovní činnosti ve druhé republice žádáme, aby vláda bezodkladně převzala řízení všech sportovních ústředí do svých rukou a aby nařídila revisi veškeré dosavadní činnosti všech sportovních ústředí a zjištěné nedostatky vyšetřila a odstranila.“¹⁵

Část žurnalistů se zhlédla ve sportu německém. „Nové poměry přivedly nás k živější spolupráci s naším německým sousedem,“ plédoval redaktor, zjevně uchvácený Nacionálně socialistickým říšským svazem pro tělesná cvičení. „Ať mají přátelé či nepřátelé Německa k němu sympatie či antipatie, v jedné věci jsou jistě zajedno: že Němci mají zvlášť veliké nadání pro organizaci práce.“¹⁶ Souvisel s tím i vůdcovský princip. Ve druhé republice, zdrčené krachem parlamentarismu a tradičních politických stran, mu podlehly i osobnosti jinak bezúhonné a veskrze ctihodné. „Stát by měl určití muže,“ žádal Vilém Heinz-Henry, čestný předseda Klubu sportovních novinářů, „jmenujte si ho vůdcem, náčelníkem nebo komisařem tělesné výchovy, jenž by byl vyzbrojen náležitou mocí.“¹⁷ „Jedině zásada odpovědnosti osob, kterou budeme požadovati v celém našem veřejném životě,“ neztráceli krok žurnalisté, „může i tělesnou výchovu pozdvihnouti. Dejme jí vůdce a podvůdce, musí to být ovšem lidé nezatížení starými hříchy a schopní.“¹⁸

Asociace se diskusí účastnila prostřednictvím ČsVV. Přes veřejnou objednávku bránila nezávislost sportu, čelila politickým tlakům, stejně jako kritikům vědomě či z naivity prosazujícím říšský příklad. Pochopitelně, občas musela lavírovat, leccos obětovat, připustit úlitbu, ústupek, obezličku. „Ale náš člověk je hned podezřelý, kdyby promluvil o nevýhodách,“ použili příměru v týdeníku Rekord, „a proto musíme uvést cizince, známého zástupce Finska na všech konferencích FIFY, ředitele olympijských her příštích pana Frenckela, který je přesvědčen, že státní dozor ničí sport a že jej časem i zničí.“¹⁹

Výrazným projevem vývoje se stal sílící antisemitismus. Spíše než rasově motivovaný národnostně, tváří v tvář vlně uprchlíků, nebo profesně, konkurencí v odvětvích s významnou účastí Židů. Dostal i oficiální pečeti, diktovanou zájmy mocného souseda, s nímž se stát snažil udržovat přátelské vztahy. Vláda zdůraznila, že její poměr k národně smýšlejícím Židům nebude nepřátelský, vyloučila však, že by stejný přístup uplatnila vůči přistěhovalcům. Jako první zaujala tvrdý postoj stavovská sdružení, právníci, notáři, lékaři, inženýři, divadelníci nebo filmaři a s nimi i významná část žurnalistiky.

Překvapili sokolové, kteří rozeslali v říjnu 1938 důvěrný oběžník, požadující, aby otázka byla „řešena na národním a sociálním základě tak, že židé, kteří se do země přistěhovali po roce 1914, by se měli vrátit do své původní vlasti. Další židé, kteří v roce 1930 udali jako národnost československou, mohou být v poměru ke své početní síle začleněni do našeho národa. Ostatní se pak mohou usadit v národech, k nimž se dobrovolně přihlásili v roce 1930“.²⁰ Výnos podepsaly stovky okrsků, vršovický Sokol příčinlivě exkomunikoval židovstvo dříve, než tak učinily spolky právnické, lékařské nebo inženýrské.

Fotbalisté předtím podobné snahy odmítali, naposledy v roce 1936 při přestělece asociace s nejmocnější župou, v níž jeden z rebelů vyčetl předsedovi trestní komise Josefu Neumannovi, že „nemá arijskou babičku“.²¹ I podzimní vlně antisemitismu ještě odolali, činovníci židovského či zpochybňovaného původu – mimo jiné jednatel ČsAF Karel Meissner, předseda ČsSF Bedřich Kann a předseda podbrdské župy Josef Neumann – setrvali ve

funkcích, změnu přinesl až sílíci politický tlak po návštěvě ministra Františka Chvalkovského v Berlíně. „Na střeďeční presidiální schůzi ČSAF podal dr. Meissner resignaci na funkci associačního kapitána. Resignace ta byla přijata. Z hlediska organisačního nutno dr. Meissnera pochváliti. Zamezil tím – alespoň pokud jde o jeho osobu – projednávání otázky vhodnosti členství nearijců ve výboru ČSAF.“²² „A zase už nearijský ‚machr,‘“ dopustila se zhůvěřilosti Národní politika, rozebírající pozadí zrušeného zájezdu rudých v Polsku. „Vyjednávání bylo s Cracovií přerušeno spíše se strany Sparty, jelikož se do vyjednávání vmísila osoba třetí, nearijského původu, prostřednictvím které Sparta vyjednávati nechtěla. Schvalujeme postup Sparty, že odmítla nearijský pokus o příživnictví a jsme přesvědčeni, že ani při jednání mezi Kladnem a Cracovií nebylo postupováno jinak.“²³

Ve výsledku ČSAF v bouřlivém předmnichovském a ještě bouřlivějším pomnichovském období obstála. I proto, že největší roztržku přestála nedávno a vstupovala do něj konsolidovaná. Na jaře 1936 čelila vzpouře SŽF, řízené věčně nespokojeným Josefem Fantou a z pozadí bookmakerem, později vedoucím vlajkařů Josefem Burdou. Vedení zvolilo neobvyklé, za hranicemi stanov se pohybující řešení, když župu rozpustilo a klubům stanovilo šibeniční termín, aby se – chtějí-li v soutěžích pokračovat – přihlásily do nové, spolupracující. Riskantní krok vyšel, ministerstvo vnitra, spolkovou činnost dozorující, souhlasilo, rebely přinucené podepsat, že se podřídí předpisům, asociace později amnestovala.

Stejný scénář zopakovala v předvečer protektorátu vůči samostatnému Sboru československých rozhodčích fotbalových. Na podzim 1938 využila situace a sbor vyzvala, aby se podřídil, argumentujíc „myšlenkou sjednocování, která jest nyní běžným programem veřejného a spolkového života.“²⁴ Sudí protestovali, samostatnost prohlásili za základ nestrannosti, ustoupili nanejvýš v odměnách. Asociace jednání vypověděla a v lednu 1939 zřídila sdružení vlastní. Vyhrála, hlavně proto, že získala podporu respektovaných vedoucích sboru Emila Bryndače s Gustavem Kristem a že v její prospěch intervenovala místa politická, ministr Vladislav Klumpar s tělovýchovnou komisí Strany národní jednoty.

Vojíní Rudolf Vytlačil s Josefem Bicanem, naturalizovaní vídeňští Češi, splnili státoobčanskou přísahu počátkem března 1939. Velitelství automobilního praporu, u kterého sloužili, sídlilo ve vršovických Vozatajských kasárnách, rota, k níž patřili, v Karlínských kasárnách Jana Žižky z Trocnova pod Vítkovem. Velitel, legionář a plukovník dělostřelectva Oldřich Bláha fotbalistům přál a i v předvečer okupace uvolňoval podřízené k ligovým utkáním. Vpravo oba v dresech.

Politiku nechme politikům, pojďme na fotbal. Asociace řešila nejen národnostní problémy, ale i soutěže, hráče, vztahy s cizinou. Vyrovnat se přitom musela s řadou překážek, s mobilizací a opatřeními omezujícími sportovní program. Když povolali v květnu 1938 nejmladší ročník zálohy, rukovala i spousta fotbalistů. V září vyhlásili mobilizaci všeobecnou a vláda zakázala veřejná shromáždění včetně sportovních. Výjimky udělovaly úřady, které, nutno přiznat, soudily vstřícně. Již v polovině října povolily první zápasy, takže ČsSF vydal oběžník, v němž vyzval k obnovení činnosti. Soutěže se přesto nehrály vůbec, přátelská utkání zřídka, chyběli totiž mobilizovaní hráči.

Spartáné kupříkladu postrádali celou první jedenáctku s výjimkou Oldřicha Nejedlého, Vlastimila Preise, Jana Řihy a Karla Seneckého, sláviské totéž až na Karla Černého, Otakara Nožiče, Josefa Bicana a Rudolfa Vytlačila. Dva poslední jako donedávna

cizí občané neprošli základní vojenskou službou a čekali na řádný povolávací rozkaz. Dočkali se počátkem března 1939, kdy spolu s Jiřím Sobotkou a Josefem Ludlem rukovali ke karlínskému autopraporu. Výboři jim domluvili alespoň posádku v metropoli a propustky k utkáním. Uniformu oblékl také předseda fotbalového odboru, bezmála čtyřicetiletý Václav Valoušek, v civilu solidně a solventně vyhlížející velkoobchodník chmelem. A výjimečný příběh prožil Alexa Bokšay. Slávistou se stal v listopadu 1937, v lednu 1938 debutoval ve Vídni. Pracoval jako učitel, profesionální smlouvu podepsal v červnu, v září 1938 vyhrál Středoevropský pohár. Poprvé a naposledy se dočkal reprezentační pozvánky, obdržel mobilizační odklad, utkání s Maďarskem však zrušili. Nazítří putoval k pluku v Užhorodu, odkud se vrátí teprve v polovině prosince.

Poslední předválečnou ligu zahájili počátkem září 1938. Potřetí v řadě bez německých klubů – DFC Prag, DSV Saaz i Teplitzer FK sestoupily. Potřetí v řadě se slovenským zástupcem – bez SK Rusj Užhorod, zato s I. ČsŠK Bratislava. Už rozjezd provázely problémy, červenobílí začali až čtvrtým kolem, hráli totiž a vyhráli Středoevropský pohár. A jakmile se soutěž rozeběhla, přišla mobilizace. Pauza se protáhla téměř na šest týdnů, někteří navrhovali, aby byla podzimní část zrušena a liga dohrána jako jednokolová. „Je tu otázka klubové režie a hráčských gáží, a to je problém nejen sportovní, ale i sociální,“ nesouhlasili žurnalisté. „Ligy se nové ohraničení našeho státu přece nedotklo, a bude-li jen trochu příznivá zima, dají se ty čtyři zameškané termíny do konce jara přece snadno dohrát.“²⁵ Měli pravdu, v pohraničí nezůstal žádný z účastníků, musela se však vyřešit spousta problémů. Návrat rekrutů, borce cizí národnosti, stadiony zabrané jako na Kladně, v Náchodě nebo v divizních Bohemians pro vojenské účely. Před koncem října rozeslala ČsAF oběžník, v němž kluby vyzvala, aby nahlásily, kolik mobilizovaných hráčů se vrátilo a zda mohou hrát. Souhlasily všechny s výjimkou SK Náchod.

Soutěž tedy pokračovala, pouze páteční termín, připadající na státní svátek, který vláda z obavy před nepokoji zrušila, přesunuli na poslední říjnovou neděli. A ačkoli mnozí nevěřili, sehráli

všechno, úplný ligový program včetně letenského derby. Jen v Bratislavě se Kladensští představili na náhradním hřišti, neboť původní zůstalo na zabraném břehu Dunaje. Pár hráčů, pravda, chybělo, ztráty však nebyly fatální. Slávisté se museli obejít bez Alexy Bokšaye a trucujícího Karla Černého, spartanům chyběl Ludovít Radó, Kladenským Emanuel Šmejkal s Václavem Svatoněm či Adolfem Skalou, Náchodským František Kuchta, Emil Habelt a Adolf Zilvar, Bratislavským Pál Jakube s Ferencem Nagym. Co víc, na letenskou pláň dorazilo 20 000, na ostravský zápas 5000 diváků. Vesměs povzbuzovali v klidu, bez politických projevů, třebaže hlavně derby vzbuzovalo obavy. „Zájem o dobrý football je trvalý a nepodléhá ani dnešním poměrům,“ vyzdvihl svazový týdeník.²⁶

Činovníci chtěli dohnat zmeškané a šturmovali, zradilo však počasí, v polovině prosince udeřily patnáctistupňové mrazy. Na stadiony si našlo cestu jen sedm tisícovek diváků. Podzimní tabulka tak připomínala ze všeho nejvíc rozluštěnou křížovku, veškerý program, jedenáct utkání, stihli pouze v Bratislavě, Plzni, Slezské Ostravě a ve Zlíně. Rudí jich zvládli deset, červenobílí sedm. Ještě před koncem roku 1938 přesto hrací komise vyhlásila, že soutěž dohrají. Na jaře počítala se třemi víkendy pro mezistátní zápasy a s velikonočními svátky pro zahraniční zájezdy, podzimní dohrávky uložila uzavřít do konce dubna 1939.

Sečteno a podtrženo, liga přežila nejdelší neplánovanou přestávku v dějinách, spoustu odložených zápasů, ztrátu jednoho z účastníků, odchody hráčů, zradu spojenců i podzimní oktroj, prosincové mrazy, změny uspořádání státu, vznik a zánik druhé republiky, okupaci a nástup protektorátu. Vypořádala se i s tím, že k utkáním v Plzni musela mužstva nově cestovat přes cizí stát, protože hranice vedla blízko města. Říšským územím projížděla v uzavřených vagonech se zatemněnými okny, zato bez zvláštních dokladů, pasových nebo celních prohlídek.

Struktura divizí vycházela na rozdíl od nejvyšší soutěže z národnostního principu. Působily v rámci svazů, setkávaly se v nich kluby stejné národnosti. Demografická mapa se nepřekrývala s asociační, podobu divizí proto události poznamenaly tvrději než ligu. Skončily obě divize DFV s dvaadvaceti kluby, v západní části

divize slovensko-podkarpatoruské nepokračovaly FTC Filakovo, KFC Komárno ani ESE Nové Zámky, ve východní přežily z osmi účastníků pouze AC Spišská Nová Ves se Slavii Prešov.

Bez jizev nezůstaly ani divize Čech a Moravy. Původně byly tři, středočeská, moravskoslezská a českého venkova, později rozdělená na východočeskou a západočeskou. Poslední čelila nejtěžším ztrátám, nepokračovala třetina účastníků. Skončil obhájce prvenství, mistr českého venkova SK Kopisty, SK Bílina, SK Hvězda Trnovany a SK Slavia Karlovy Vary. Na hraně krachu stála SK Viktoria Plzeň, kterou vyčerpal sestup natolik, že nemohla zaplatit daně a na závěr listopadu 1938 chystala dražbu hřiště a inventáře. Středočeskou skupinu opustil svrchupřikázaný DFC Prag, ve druhé polovině října vzbudila rozruch zpráva, že ani další kluby nechtějí pokračovat, narychlo svolaná schůze naštěstí však verdikt zvrátila. Podobně moravskoslezská divize byla „okolnostmi donucena rozhodnout, že ponechává klubům na vůli, chtějí-li dále zůstat v soutěži“.²⁷ Chyběli hráči i termíny, někteří účastníci – jako beznadějně poslední SK Slavia Michálkovice – zvládli na podzim všehovšudy tři mistrovská utkání. Vedoucí chtěli pokračovat, třebaže ztratili i hřiště, ležící na hranici území postoupeného Polska. S ČsSF se dohodli, že na jaře 1939 sehrají všechna utkání na stadionech soupeřů. Marná snaha, klub sestoupil z divize a v dalším ročníku z nejvyšší župní třídy.

Deutscher Fussball Club Prag nedosahoval úrovně jako v dobách, kdy obsadil čtvrtou příčku v lize, vyhrál sletový pohár a Karl Kannhäuser, Paul Mahrer či Samuel Schillinger oblékali dres reprezentace. V německém svazu však nadále patřil k nejlepším, ztroskotal až v kvalifikaci vítězů divizí. Působila v něm řada židovských hráčů, a když navštívil v srpnu 1933 Německo, právě Mahrer, Schillinger nebo Fritz Taussig museli zůstat doma. V březnu 1935 navíc ztratil stadion, pozemek na letenské pláni vykoupili pro výstavbu Národního zemědělského muzea.

V červnu 1938 modrobílí odmítli teplická ultimáta. „DFC Praha zaujal jednotné stanovisko k známému usnesení německého svazu, ve kterém uvádí, že vidí v prohlášení svazu politické stanovisko, se kterým nemůže v žádném případě souhlasit, jelikož DFC

Praha věren své tradici se vždy zdržoval politiky ve svém spolku, a také pro budoucnost jest odhodlán politiky se vzdalovati. DFC je hrdý na to, že svým sídlem v Praze byl povolán k tomu, přispívati sportem k vyrovnání národnostních sporů. DFC Praha chce i nadále zůstatí německým klubem, nechce se však připojiti k národně socialistickému světovému názoru, který jest v rozporu se smýšlením jeho členstva.²⁸ Zástupci klubu ve výboru župy rezignovali, DFV ho vyloučil, souhlasil nicméně s tím, aby asociace klub přiřlenila k jinému svazu. Když to v srpnu 1938 středočeská divize odmítla, zasáhl ČsSF, který klub přijal a nespokojence umlčel doplňkovým místem v kvalifikaci.

První kolo divize ještě DFC Prag nestihl, s plzeňskou Viktorií sehrál alespoň zápas ve prospěch Fondu obrany státu, s červenobílými a karlínskou Čechií se domluvil na pronájmu hřiště. V soutěži remizoval s Rapidem Praha a rozstřílel Hvězdu Košíře, potom přišla nucená přestávka a na konci října 1938 rozhodnutí, že „v důsledku politických událostí nemůže míti česká organisace ve svém středu německý klub“.²⁹ Modrobílí se nevzdali, zdůraznili, že nekončí, pro nedostatek hráčů pouze zastavují činnost. Bud' jak bud', nepokračovali a jejich výsledky anulovali. Na jaře 1939 ještě porazili VfR Wormatii Worms, potom se hráči rozešli. Výroční zpráva SŽF za rok 1939 uvádí klub mezi vyškrtnutými, oficiálně skončil v červnu 1939.

Na druhé straně počítali fotbalisté nejen ztráty, nýbrž i přírůstky. S celostátním pohárem svazy, župy ani kluby dlouho nesouhlasily. Prvním vadilo, že by ho řídila asociace, druzí bránili příjmy z kasovních utkání, třetí termíny pro zahraniční, finančně lukrativnější soupeře a soutěže mistrovské. Generální tajemník ČsAF Karel Petřů uspěl až v červnu 1936, kdy pohár schválila valná hromada, v březnu 1937 prosadil výnos, aby s ním byly všechny ostatní soutěže v souladu. Rozhodující krok učinil v lednu 1938, kdy přesvědčil studijní komisi, aby odmítla návrh ligového oddělení pro „vyšších deset tisíc“ a přijala zásadu, „že i klubům nejnižších tříd musí býti dána možnost zúčastniti se soutěže a případně se probíti až do závěrečných kol“.³⁰

Pro ligová a divizní mužstva bude účast povinná, rozhodli vedoucí, pro župní dobrovolná, všichni musí hrát v nejlepších

sestavách. Část klubů získala asociace tím, že vítěz postoupí jako třetí mužstvo do Středoevropského poháru, další odvody pro úrazový fond. Rozpis počítal se župními koly mužstev z nepřilíživých vzdálených oblastí, s asociací částí pro šestapadesát českých, moravských, německých, slovenských a maďarských účastníků, nakonec se vstupem ligistů. Začneme v červenci 1938, plánovali v ústředí, skončíme v červnu 1939.

Doba poháru nepřála. DFV sice původní stanovisko změnil, souhlasil alespoň s účastí klubů z českých území, chyběly však nejlepší – Tepitzer a Warnsdorfer FK. A zklamal i nezáměr členů ČsSF. „Podle dosavadních přihlášek (soutěž pro amatérské kluby je nepovinnou),“ stěžovaly si Národní listy, „nepochopila většina klubů účel soutěže, dávající možnost, aby i menší klub mohl v souboji s lepšími ukázat svou udatnost. Rozhodla obava malých klubů před finanční ztrátou.“³¹ Předkolo rozehráli na Slovensku, v červenci 1938 se připojily další župy. Rozhodla vyšší moc, mimořádná opatření vlády. V prvním asociacním kole tak stihli pouze dvě utkání, ČSK Uherský Brod si poradil s Hanáckou Slavií Kroměříž, I. ČsŠK Košice se Spišskou Novou Vsí. Premiéru nedohráli, vznikly však základy, na nichž po první protektorátní sezoně vyroste Český pohár.

Podobně chybělo mistrovství dorostu, třebaže dorostenci tvořili čtvrtinu členů ČsAF. „Po prvé po dvacetileté organizaci fotbalového dorostu budeme mít oficiálního dorosteneckého mistra státu,“ chválily Národní listy, „bude jím buď dorost SK Slavia Praha, nebo SK Židenice. Jsou to mistři Čech a Moravy; mistrem Slovenska je dorost I. ČsŠK Bratislava.“³² Soutěž sehráli vyřazovacím způsobem mezi mistry žup, ve finále si sešívání poradili v dubnu 1939 s Židenicemi.

Asociace, svaz i župy dělaly všechno pro to, aby pomohly hráčům, klubům a soutěžím. V květnu 1938 ČsSF vzhledem k odvodům rozhodl, že dorostenci mohou bez přeregistrace nastupovat za mužstva dospělých. Vojáci hostovali tam, kde jejich posádka sídlila, bez přestupu, pouze na základě písemného prohlášení. S vojenskou správou svaz domluvil uvolňování k utkáním, úlevy z branné výchovy dostali dorostenci. „Hráči českých klubů

v obsazeném území jsou okamžitě volní a mohou ohlásiti vstup do nového klubu na našem území,“ usneslo se prezidium ČsAF v říjnu 1938.³³ Stačilo přinést rodný list a složit poplatek 360 K. Měl-li hráč československou příslušnost, nebyl – ačkoli se přihlásil k německé, maďarské či rusínské národnosti – považován za cizince, což kluby přivítaly, protože řady jejich počty omezovaly a stavět mohly pouze jednoho. S říšským svazem navíc uzavřela asociace dohodu, na jejímž základě přestupovali členové bývalého DFV do klubu národnosti, pro niž optovali, bez souhlasu klubu mateřského. Činovníci se v takovém případě spokojili s přihláškou a opčním prohlášením, podmínky platily recipročně, nezahrnovaly však hráče placené. Profesionálním klubům, zbaveným kvůli zákazu sportovních podniků příjmů ze vstupného, pomohla asociace tím, že od poloviny září do konce října 1938 nemusely plnit závazky vůči hráčům, kluby amatérské podpořil svaz slevou poplatku za registrované členy.

Podobně postupovaly župy, například slezská snížila klubové poplatky takřka o dvě třetiny. „Státní správa hodlá učiniti v nejbližší době potřebné kroky, aby bylo dosaženo náhrady ztrát, vzniklých odstoupením území,“ slíbila v polovině listopadu 1938 ČsAF. „Žádáme proto všechny kluby i všechna podústředí, aby nám nejpozději do čtrnácti dnů zaslaly přesné a detailní seznamy svého majetku, který byl při obsazování ponechán na místě.“³⁴ Než zúčtovaly, přišel protektorát, který se vším skoncoval, nenaplnila se ani představa předsedy Pelikána, aby byla „v zásadě povolena činnost českým klubům v připojeném území za předpokladu stejného postupu pro německé kluby u nás“.³⁵

Rok, jehož významnou část poznamenaly odvody a zákazy sportovních podniků, úplnou katastrofou neskončil, například sešívání sehráli devětačtyřicet, rudí dvačtyřicet, Kladenští čtyřiačtyřicet utkání, zhruba tolik co předtím. Před drtivějšími dopady zachránily fotbal principy, na nichž byly uspořádány ČsAF a registr hráčů. Přijetím národnostního katastru vyšla asociace ve dvacátých letech vstříc požadavku českých a slovenských klubů v menších oblastech, které chránil před movitější cizí konkurencí. Ve třicátých letech, když ztratily početní a hospodářskou převahu,

obhajovaly katastr pro změnu kluby německé a maďarské. V zásadě stanovil, že hráči se mohli registrovat výhradně v klubech národnosti, k níž náleželi, výjimky byly připuštěny pouze tehdy, pokud se v místě bydliště ani nejbližším okolí žádný nenacházel.

Problém spočíval v tom, že zákony národnost přesně nedefinovaly, většinou se odvozovala od mateřského jazyka. Často tak rozhodovalo, kam dorostence přihlásili poprvé, nezřídka v rozporu s původem rodičů. Zejména slovenské kluby si stěžovaly, s poukazem na Štefana Bíra, Ferdinandy Daučíka s Facsinkem, Jána Földeše, Ervína Kovácse, Tomáše Porubského, Ľudovíta Radó nebo Antona Ujváryho. Když valná hromada ČSAF v lednu 1934 katastr rozšířila i na hráče placené, kritických hlasů přibývalo. „Proč by český hráč, jsa bez angažmá a dokonce bez zaměstnání,“ přemýšlely Národní listy, „nemohl podepsati profesionální smlouvu německému klubu, který mu zaměstnání nabízí?“³⁶

Asociace proto v lednu 1936 rozhodla, že katastr zruší, ustoupila však německým suplikám a v září 1938 pouze přislíbila, že úpravu projedná mimořádná valná hromada. Jeden ústupek však přece jen učinila – v lednu 1938 připustila, že k přestupu stačí, když hráči, kteří se rozhodnou národnost změnit, předloží potvrzení Státního úřadu statistického. Změnu je možné provést pouze jednou, usnesli se z obavy před národnostní turistikou výboří s tím, že u podobných případů se nebude uplatňovat karenční lhůta, zato uvedení nepravdivých údajů postihne půlroční distanc.

V předválečné sezoně nebylo hráčů cizí národnosti, původu, rodiště nebo jazyka v nejvyšší soutěži málo – v SK Slavia Praha Josef Bican s Rudolfem Vytlačilem, v SK Plzeň Alfréd Sezemský, v SK Baťa Zlín František Stejskal, v SK Pardubice Ernst Kreuz, v SK Židenice Stephan Pospichal, v SK Slezská Ostrava Karel Böhm a Otto Cinadler, v SK Kladno Václav Svatoň s Adolfem Skalou, v SK Náchod Emil Habelt a Adolf Zilvar. Ještě početnější byla enkláva původem ze Slovenska, Maďarska či Podkarpatské Rusi – v AC Sparta Praha Ľudovít Radó s Jozefem Karpáthym, v SK Slavia Praha Alexa Bokšay a Ferdinand Daučík, v SK Baťa Zlín Štefanové Bíro s Čambalem, Tomáš Porubský a Anton Ujváry, v SK Židenice Vojtech Andrášik, Jozef Neder a Géza Csapó, v SK

Slezská Ostrava Emil Krischke, Viliam Vanák a István Gleisza. Z trenérů spartánský František Sedlacek, slávistický Jan Reichardt, židenický Josef Kuchynka, bratislavský József Braun. Na soupisce I. ČsŠK Bratislava figurovali z českých hráčů bratři Vítězslav a Zdeněk Deršákové, z německých Franz Jurisch, z maďarských Pál Jakube a Ferenc Nagy.

Po podpisu mnichovské dohody exodus nenastal, jakkoli smlouva o občanství a opci umožňovala volbu nejen národnosti, ale i státní příslušnosti. Počet hráčů nejvyšší soutěže, kteří odešli, přesto nepřekročil desítku. Už v červnu 1938 měli problémy s prodloužením pobytu József Braun, řečený Csibi, a Pál Jakube, jinak Javor. První byl židovského původu, za války zemřel v táboře Koro-tec nedaleko Charkova. Druhý odcestoval v říjnu 1938 bez souhlasu zaměstnavatele a přes platnou smlouvu, což vyvolalo protesty, zvláště když se poroučel také Ferenc Nagy.

Z českých klubů odešli Emil Habelt s Adolfem Zilvarem. Záložník Adolf Zilvar, původem z Trutnova, posílil Trautenauer SV a Guts-Muts Drážďany, kam zamířil i s Emilem Habeltem, původem ze Štětí. V Říši prý budou působit pohostinsky, ačkoli druhý z nich, kterému se zrovna narodila dcera, „by nejraději zůstal v Náchodě, kde se mu vždy líbilo a kde také žije jeho manželka“.³⁷ Střední záložník Václav Svatoň opustil Kladno, na vlastní žádost byl demobilizován a odjel do Ústí nad Labem, oblékat bude dres DFK Komotau (Chomutov) i výběru sudetské župy. V KFK Karlsbad (Karlovy Vary) a DSV Böhmisch Leipa (Česká Lípa) našel útočiště Adolf Skala. Další spektakulární odchody se nekonaly, borci dohráli sezonu, třebaže zaječí úmysly podsouvaly noviny mimo jiné Ernstu Kreuzovi, Stephanu Pospichalovi, Jozefu Nelderovi nebo Ferdinandu Daučíkovi.

Německá divize, jak víme, skončila a v klubech, zglajchšaltovaných v Nationalsozialistische Turngemeinde, nezůstal kámen na kameni. Jen Teplitzer FK opustili v krátkém sledu Wilhelm Nahlovsky, Herbert Pechan, Franz Putz, Willy Mizera (Warnsdorfer FK) a Martin Watzata (Aussig DFK), do Říše přestoupili Ehrenfried Patzl (Jena SV) i oba nedávní reprezentanti Heiner Kugler s Heinrichem Schafferem (Dresdner SC). První překvapil v říjnu

Heiner Kugler při debaklu reprezentace se Švýcarskem nepřesvědčil, zato v listopadu 1941 pomůže brankou ve finále Tschammer Pokalu zdolat Schalke 04 Gelsenkirchen.

1938 nenávisným, dost možná přikázaným článkem v týdeníku Kicker, v nových službách však oba dosáhnou pozoruhodných úspěchů, pětkrát vyhrají župní ligu v Sasku, dvakrát mistrovství Německa a dvakrát Tschammer Pokal.

Přestupy dosáhly takových rozměrů, že předseda DFV Josef Friedel musel intervenovat u generálního sekretáře říšského fotbalu George Xandryho v Berlíně. Odborný úřad Fotbal skutečně transfery hráčů ze sudetských klubů v listopadu 1938 zakázal, již v lednu 1939 však zákaz zrušil. Pokud jde o bývalé české kluby ze zabraných území, nejzvučnějším importem se stanou záložníci Ladislav Koubek (SK Duchcov), čerstvá posila SK Kročehlavy a AC Sparta Praha, s Jindřichem Rydvalem (SK Kopisty) v Bohemians AFK Vršovice a útočníkem Janem Šimkem (SK Ervěnice), hráčem AFK Kolín, SK Olomouc ASO, SK Hulín nebo SK Židenice.

Přestupovalo se ovšem i jinými směry. Podle časopisu Football měli v srpnu 1938 posílit brazilský Vasco da Gama Jaroslav Burgr s Oldřichem Nejedlým, což znalejší žurnalisté vyprovodili neuctivou, leč pravdivou poznámkou, že „vedra přece žádná nejsou a apríla také ne“.³⁸ Na Kladno dorazili Jiří Taussig-Tesař, gólman DFC Prag, Sparty Chicago či Beerschotu Antverpy, s Josefem Stroblem, s rumunským Trikolar Ploesti se domluvil libeňský Stanislav Bartůněk, maltské angažmá ukončil Rudolf Krčil. Karel Hess, Jiří Šefelín a Ferdinand Facsinek zůstali ve Francii, odkud se zato vrátili Vlastimil Borecký, František Černický, Oldřich Nývlt a s novým, maďarským pasem Géza Kalocsay.

Mezinárodní fotbal se musel v březnu 1938 vyrovnat se ztrátou Rakouska. Vedení svazu, čerstvě říšské župy, převzal viceprezident zemského soudu, nacista Richard Eberstaller, židovské členy vyloučili, zrušili profesionalismus. „Novým mocenským stavem ocitá se rakouský sport před několika závažnými otázkami: co se Středoevropským pohárem a se světovým mistrovstvím v kopané, co s mezistátními utkáními vůbec a co s účastí na olympijských hrách?“³⁹ Říšské úřady, jakkoli chvilku koketovaly i s myšlenkou, že k vlastnímu prospěchu využijí rakouského členství ve FIFA, nakonec rozhodly, že wunderteam končí, v dubnu povolily pouze derniéru s Německem. Pamětníci se shodují, že byla manifestací

Při návratu z Basileje novináři hráče nechválili, uspokojili pouze Heinrich Schaffer (na snímku) s Oldřichem Nejedlým.

vzdoru, podpisy řady reprezentantů – Petera Platzera, Karla Sety, Willyho Schmause, Hanse Mocka, Stefana Skoumala, Franze Wagnera, Franze Bindera, Willyho Hahnemanna, Hanse Pessera, Josefa Stroha i legendárního Matthiase Sindelara – nicméně nacházíme i pod výzvami podporujícími anšlus.

S reprezentačním Mezinárodním i klubovým Středoevropským pohárem se rakouští fotbalisté rozloučili, na světovém šampionátu budou někteří šturmovat ve službách Říše. Konec professionalismismu a povinná, vedoucím říšského sportu vyhlášená reamaterizace vábily lanaře. „Slavia byla také z českých klubů nejaktivnější při jednání s vídeňskými profesionálními hráči, kteří po obsazení Rakouska nebyli spokojeni se zrušením professionalismismu a hledali nové smlouvy. Mnozí ze sto šedesáti vídeňských profesionálů se obrátili na české kluby, navázali styky s Bicanem a Vytlačilem a naznačovali, že by rádi hráli v ČSR.“⁴⁰

Inu, přání otcem myšlenky, zvláště když profesionály a jejich zaopatření převzal vídeňský magistrát – Karl Adamek, Siegfried Joksch, Josef Pekarek, Hans Pesser, Wilibald Schmaus a Stefan Skoumal dostanou místo v plynárnách, Karl Andritz, Franz Binder, Wilhelm Hahnemann, Matthias Kaburek, Otto Marischka, Leopold Neumer, Anton Schall, Franz Wagner, Karl Zischek a Rudolf Zöhner v kancelářích, Viktor Hawlitschek na stavebním úřadě, Heinrich a Rudolf Viertlové v pivovaru, Rudolf Raftl v tiskárně, Josef Stroh na benzinové pumpě, Karl Rainer v lahůdkářství. Jedinému nacistovi ve wunderteamu Johannu Mockovi přiklepnou vinárenskou koncesi, Karlu Sestovi kavárenskou, Matthias Sindelar arizuje kavárnu, jejíž židovský majitel Leopold Simon Drill zemře v Terezíně.

Něco za něco. Jakmile vypukne válka, koncese a umístěnky vystřídají povolávací rozkazy. Předseda Gauligy Ostmarka Richard Eberstaller pouze přihlížel, když předchůdce, lékař Ignaz Abeles umíral v židovském útulku, zatímco nástupce, pozdějšího ministra spravedlnosti Josefa Gerö věznili v Dachau a Buchenwaldu. Spravedlivému trestu nakonec unikne tím, že v dubnu 1945 spáchá spolu s manželkou, nevlastní sestrou Almy Mahlerové, a tchánem, prorežimním malířem Carlem Mollem, sebevraždu.

Původně duchcovský a kročehlavský záložník, věčný smíšek Ladislav Koubek bude po válce kapitánem AC Sparta Praha i reprezentace, za kterou sehraje osm utkání.

ČsAF sledovala vývoj se znepokojením. V mezinárodním fotbalu zaujímala význačné postavení, předseda Rudolf Pelikán působil ve výkonném výboru FIFA, reprezentace hrála Mezinárodní a kluby Středoevropský pohár. Sportovní a finanční zájmy překonávaly rozdíly politické, v čistě fotbalových otázkách často vystupovala v bloku nejen se spojeneckou Francií, Jugoslávií a Rumunskem, ale i s neutrálním Švýcarskem, znepřátelenými Itálií či Maďarskem a před anšlusem s Rakouskem. Důvody byly zřejmé: mezinárodní zápasy vytvářely dvě třetiny příjmů ČsAF, stejný význam měla meziměstská utkání pro SŽF, příjem ze zahraničních styků sešíváných překročil v roce 1938 milion korun.

Švýcarsko v Basileji, Bulhaři, Irsko a Wales v Praze, Švédsko ve Stockholmu, Norsko v Oslo, Lotyšsko v Rize, Litva v Kaunasu – shrnuly počátkem ledna 1938 reprezentační program noviny. „Rakousko a Maďarsko se rovněž ucházejí o termíny s námi, ale rozhodnuto není nic.“⁴¹ Na sklonku léta měla Praha přivítat výkonný výbor FIFA, noviny spekulovaly, že v roce 1942 uspořádáme světový šampionát. A zhruba do konce srpna také probíhaly mezinárodní styky bez větších zásahů. Bylo ovšem nutné najít nástupce asociačního kapitána Josefa Tesaře, který v prosinci 1937 rezignoval. Když jmenovali referentem Františka Gürtlera, čekalo se, že valná hromada v březnu 1938 volbu potvrdí. Delegáti rozhodli jinak. Předsedou technické komise zvolili Rudolfa Pelikána, členy Josefa Bidla, Františka Gürtlera, Alfreda Hellera, Karla Myšku a Václava Valouška, asociačním kapitánem překvapivě Karla Meissnera, právníka z Mladé Boleslavi. Asociační kapitán určuje sestavy, vede tréninky a zápasy, určila valná hromada, technická komise – diskutující, leč nehlasující – obstará názory, rozborů, doporučení.

Před dubnovou ouverturou se Švýcarskem chválili novináři přípravu, nominaci i odvahu zařadit borce nejen letenských klubů. Po čtyřgólovém výprasku kroutili hlavami, Věchet – Burgr, Daučík – Bíro, Bouček, Kolský – Kugler, Zeman, Schaffer, Nejedlý a Luknár propadli. Náladu si spravili při kvalifikaci s Bulharskem, kterému nadělili půltucet branek. Pomohl návrat k prověřenému modelu, v sestavě Plánička – Burgr, Daučík – Košťálek, Kreuz, Kolský – Jan Říha, Ludl, Šimůnek, Nejedlý a Radó oblékali jiný než letenský

dres pouze Ernst Kreuz s Josefem Ludlem. Před šampionátem přijeli za náhradu sedm set liber a polovinu čistého zisku ještě Irové. Plánička – Burgr, Daučík – Košťálek, Bouček, Kolský – Jan Říha, Šimůnek, Vojtěch Bradáč, Ludl a Nejedlý nezklamali, mnozí však čekali víc než remízu, třebaže nedohráli zranění Oldřich Nejedlý s Jaroslavem Boučkem. Příprava ukázala, co pro mužstvo znamená přítomnost, či nepřítomnost Josefa Bicana. V reprezentaci nastoupit nemohl, červenobílí v sestavě s ním vyprovodili vítěze Anglického poháru Preston North End šesti a výběr letenských velkoklubů ostrovní vicemistry Wolverhampton Wanderers čtyřmi brankami.

Oficiální místa přikládala v politicky výbušném období mezinárodním stykům značnou důležitost, uložila dokonce, aby kluby vozily na zájezdy státní vlajky. V dubnu 1938 nebyly výjimkou ani souboje s říšskými soupeři, na velikonoční svátky hráli rudí s Tennis Borussia Berlín, Tepličtí s Turou Lipsko. Rozruch vyvolalo utkání červenobílých s SV Mnichov 1860, přijel totiž zástupce sportführera Theo Benesch, který nešetřil komplimenty. „Slova německého zástupce,“ nechali se uchláholit žurnalisté, „mají tím větší váhu proto, že Benesch je jedním z nejstarších spolupracovníků vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera.“⁴² „Přijetí klubem a obecenstvem bylo více než přátelské,“ líčili po návratu účastníci revanše v Mnichově, „a nikde ani stopy, že by politické napětí přeneslo se i na poměry sportovní.“⁴³

Na mistrovství světa nominovali v květnu 1938 dvaadvacet hráčů – Františka Pláničku s Karlem Burkertem, Jaroslava Burgra, Ferdinanda Daučíka, Karla Černého a Jozefa Ortha, Jaroslava Boučka, Otakara Nožíře, Karla Kolského, Vlastimila Kopeckého, Josefa Košťálka a Ernsta Kreuze, Vojtěcha Bradáče, Václava Horáka, Josefa Ludla, Oldřicha Nejedlého, Antonína Puče, Oldřicha Rulce, Jana Říhu, Karla Seneckého, Ladislava Šimůnka a Josefa Zemana, z širšího výběru se nedostalo na Františka Heřmánka, Gustava Moravce ani Ludovíta Radó. Nakonec jich cestovalo osmnáct, doma zůstali Černý, Orth, Bradáč a Senecký. Pořadatelé hradili cestovné, pobyt a diety pouze pro sedmnáct borců, asociace chtěla ušetřit.

Vedoucí věřili, že pojede i Josef Bican, rozhodli proto, že soupisku uzavřou na místě, a vyžádali si dobrozdání FIFA, jejíž předpisy požadovaly, aby hráč v zemi, kterou reprezentuje, bydlel přinejmenším tři roky. V tomto případě byla situace ještě složitější, týkala se totiž státu, který – stejně jako jeho reprezentace – zmizel z mapy. „FIFA jako ústředí ryze sportovní,“ odpověděl Jules Rimet, „nemůže politické události soudit, ale pouze je vzít na vědomí. Dostali jsme oficiální zprávu, že rakouský svaz přestal existovat, a tudíž nemůže být z této strany vyvozováno nějakých rušivých zásahů. Řády vyžadují, aby mužstvo, reprezentující ten či onen stát, bylo složeno z hráčů téže státní příslušnosti. Jakmile je tato podmínka splněna, nemůže být žádných námitek. Z týchž důvodů může Německo správně zařadit do svého mužstva hráče rakouského původu. A právě tak může i Bican hrát za Československo, bude-li v době mistrovství československým státním příslušníkem.“⁴⁴ Direktoriát výklad potvrdil, občanství však žádal doložit ještě před zahájením turnaje.

V prvním kole si Plánička – Burgr, Daučík – Košťálek, Bouček, Vlastimil Kopecký – Jan Říha, Šimůnek, Zeman, Nejedlý, Oldřich Rulc poradili v prodloužení s Nizozemskem, ve čtvrtfinále (na levém křídle s Pučem) remizovali s Brazílií. Potom počítali marody. Obejít se museli bez Pláničky, Nejedlého a vyloučeného Říhy, z náhradníků přiletěl pouze Senecký. Jedenáctka Burkert – Burgr, Daučík – Košťálek, Bouček, Ludl – Václav Horák, Senecký, Kreuz, Vlastimil Kopecký a Oldřich Rulc v odvěť nestačila, s výronem v kolenu dohrával Josef Ludl, se zlomeným nosem Vlastimil Kopecký, se šrámy Jaroslav Bouček, Karel Burkert a Josef Košťálek. „Pozve-li si skutečně někdo dobrovolně ty negry na zájezd,“ překročil rámeček nejen slušného vychování týdeník Rekord, „stane se to patrně jen – v rámci výchovy k brannosti.“⁴⁵ S nejtvrďší kritikou vystoupil při hodnocení šampionátu člen výboru ČsAF Pavol Kohút. Vedoucím vytkl přípravu, asociačnímu kapitánovi neodbornost a ústupky hráčům. „Na cestě z Havru do Paříže se ostatní vůdčové netajili svými názory, což mělo za následek, že dr. Meissner se zcela stáhl do pozadí. Obavy ostatních ukázaly se pak správnými, protože při sestavování mužstva proti Brasilii chyba následovala chybu

(zařazení Kreuze místo Zemana nebo Ludla, zařazení Rulce).⁴⁶ Výpravu nechválili ani novináři, komentáře však byly střídmejší a v cizině dokonce lichotivé. Pařížský týdeník *L'Echo des Sports* zhodnotil výkony účastníků v pořadí Itálie, Maďarsko, Brazílie, Československo, Francie, Polsko, Švýcarsko a Německo, stockholmský *Idrottsbladet* v posloupnosti Itálie, Brazílie, Maďarsko, Československo, Francie, Švýcarsko, Norsko, Německo a Nizozemsko.

Řada odborníků tvrdila, že s Bicanem bychom dosáhli na

Vítězové Středoevropského poháru 1938. Zleva stojí před-
seda řídicího výboru soutěže Eugenio Coppola, předseda
odboru Václav Valoušek, redaktor Josef Laufer, Josef Bi-
can, Rudolf Vytlačil, Karel Černý, Ladislav Šimůnek a Alexa
Bokšay, pod nimi klečí Vojtěch Bradáč, tlumočník Koloman
Bobor, Otakar Nožíř, s trofejí Ferdinand Daučík, Vlastimil
Kopecký, Karel Průcha a Bedřich Vacek. Zcela nahoře lze
rozeznat tváře maséra Jaroslava Hegera, náhradního gól-
mana Aloise Bureše a trenéra Jana Reichardta.

medaili. Naturalizační dekret ovšem obdržel až pár dní předtím, než se hrálo finále. V reprezentaci bude debutovat v srpnu 1938, kdy v sestavě Burkert – Burgr, Daučík – Košťálek, Bouček, Vlastimil Kopecký – Václav Horák, Senecký, Bican, Vojtěch Bradáč, Nejedlý rozstřílí ve Stockholmu Švédsko a ve složení Burkert – Košťálek, Čtyřoký – Průcha, Bouček, Vlastimil Kopecký – Jan Říha, Senecký, Bican, Vojtěch Bradáč, Nejedlý v Záhřebu i Jugoslávii. Pokud někdo pochyboval, přesvědčila ho jízda Středoevropským pohárem, v němž červenobílí – již bez rakouských protivníků – vyřadili Beogradski SK, Ambrosianu Milán, AC Janov i Ferencváros Budapešť a nový státní příslušník se stal nejspíš nejlepším hráčem, v každém případě pak nejlepším střelcem soutěže.

Vrchol reprezentačního podzimu měl připadnout na třetí zářijovou neděli 1938. V avizované sestavě Szabó – Polgár, Sándor Bíro – Balogh, Turay, Lázár – Titkos, Sárosi, Zsengellér, Kiszely, Cseh spočítáme devět vicemistrů světa, v družině Bokšay – Černý, Daučík – Průcha, Bouček, Vlastimil Kopecký – Jan Říha, Senecký, Bican, Vojtěch Bradáč, Nejedlý sedm vítězů Středoevropského poháru. První chtěli pomstít Ferencváros, druzí osmibrankový debakl z posledního vzájemného zápasu. Potom, co vláda zakázala veřejná shromáždění, se však rozdílným názorem na konání duelu netajily ani nejvlivnější deníky.

„Není důvodu k zákazu sportovních podniků,“ mínil jeden. „Je-li neklid v některých pohraničních okresech, pak není tomu tak v celé republice. Obyvatelstvo klidně pracuje a proč v neděli by nemohlo jít se podívat na sportovní podniky? Kina, divadla, hostince atd. jsou otevřeny. Nikomu dosud nenapadlo, že by se měly zavřít, poněvadž návštěvníci by mohli mezi sebou vyvolat nějaké srážky. Nikdy se u nás nestalo, že by obecnost na sportovních hřištích uplatňovala názory politické.“⁴⁷ „Podle usnesení vlády se zakazují a nesmějí býti trpěna žádná shromáždění politického i nepolitického rázu, a to jak v uzavřených místnostech, tak pod širým nebem, počítajíc v to průvody a podobné podniky,“ oponoval druhý. „Československá asociace fotbalová upozorňuje, že dosud ještě není rozhodnuto, zda tento zákaz platí také pro fotbalové zápasy.“⁴⁸

Přípis ministerstva vnitra, že s nedělním utkáním proti Maďarsku souhlasí, obdržela asociace až v pátek. A v sobotu šokovala zpráva, že soupeř v České Třebové vystoupil z rychlíku a vrátil se domů. Vedoucímu výpravy, předsedovi svazu a poslanci Bélovi Usetymu prý volal tiskový přidělenec, že zápas se ruší. Důvody nesdělil a nejspíš ani neznal, později jen upřesnil, že tak vzhledem k nejisté politické situaci rozhodlo ministerstvo zahraničí. V neděli přihlížela na spartánském stadionu předzápasu, finále dorosteneckého mistrovství Slovenska, padesátka diváků, na hlavní představení přišlo půldruhého tisíce dalších, aby si před branami přečetli křídou vyvedené sdělení, že se nehraje.

Předseda ČsAF uvažoval, zda soupeře požene před soudní stolicí FIFA. „Pokud se dá v prvním okamžiku při nedostatku přesných informací souditi, jsou maďarští footballisté na tomto sensačním obratu úplně bez viny,“ předpovídaly noviny. „Nestalo-li se tak, pak tu jasně zasáhly vlivy mimosportovní, politické a dá se velmi snadno odhadnouti, že k nim maďarská místa velmi pravděpodobně přikročila na nátlak z Berlína.“⁴⁹ Uvěřili i činovníci, zvláště když se dozvěděli, že předseda Usetty se snažil ještě z nádraží výrok zvrátit a po návratu byl napadán, že neměl připustit, aby mužstvo k zápasu vůbec odjelo.

Dodejme na závěr, že i soupeř by svoje stanovisko nejspíš obhájil. V pondělí burácel Adolf Hitler v Norimberku, v úterý propukly nepokoje, v sobotu, den před utkáním, začaly vznikat Sudeten-deutsches Freikorps. „V roce 1937 Ústavní soud České republiky konstatuje, že dnem, kdy nastal stav války, a to s Německem, je 17. září 1938, neboť v tento den na pokyn Hitlera došlo k utvoření Sudetoněmeckého svobodného sboru z uprchlých vůdců Henleinovy strany a několik hodin poté už tito vpadli na československé území ozbrojeni německými zbraněmi.“⁵⁰ Utkání se mělo hrát v neděli, v sobotu nastal – podle Ústavního soudu – „stav války“. A ve válce, jak známo, mlčí nejen múzy.

Činovníci se nevzdali, přesvědčovali ministerstvo vnitra, aby další podniky povolilo nebo rozhodnutí přenechalo úřadům, které znají místní podmínky. „Bylo by to dokladem o nepravdivosti nepřátelské propagandy, která se snaží vylicíti Československo

jako zemi neklidu, zmatku a nepořádku, která není s to vlastními svými silami pořádek si udržet. Mohly by být použity k pořádání sbírek na Fond pro obranu státu. Přispěly by k posílení nervů našich spoluobčanů, těch nervů, jejichž pevnosti je právě v těchto dnech tolik zapotřebí!⁵¹

Až když podepsali dohodu v Mnichově, rezignovala rovněž asociace. Přeložila utkání s Rumunskem, letenské hvězdy chyběly při souboji kontinentu s Anglií, ačkoli v nominacích se objevovali Josef Bican, Jaroslav Burgr, Josef Košťálek, Oldřich Nejedlý nebo Jan Říha. „Do konce letošního roku sotva budou uskutečněny velké mezinárodní sportovní události,“ přizpůsobily se noviny. „Zejména u nás se budeme muset smířit s domácím programem. Ostatně po tom všem, co se stalo, ani bychom pořádání mezinárodních zápasů nedoporučovali. Bude třeba času, aby se na ledacos zapomnělo.“⁵² Stále zněl zrada zvon a zjitřené rány pálily, středočeská župa zrušila plánované utkání s Paříží. „Sportovci musí mít svůj charakter, nesmí ho zapřít, ani když vznikne nějaká nálada, panika, hysterie davová. V této věci se nynější francouzští sportovci, tedy ve věci jen a jen sportovní, neosvědčili, zapřeli svou lepší minulost, nezbývá nám proto než počkat, až těm lepším z nich podaří se napravit poměry.“⁵³

Ústavním zákonem z listopadu 1938 vznikla Česko-Slovenská republika, federativní státní útvar s okleštěnými hranicemi, demokracií i politickým systémem. V mezinárodních vztazích hledala smíření s rozpínavým sousedem, zakotvení ve středoevropském prostoru a cesty, kterak odvrátit izolaci. Počítala při tom i se sportem, zvláště v odvětvích, v nichž jako ve fotbalu nebo v ledním hokeji patřila k nejlepším. Na leden 1939 připravovala asociace utkání s Francií, na květen pozvala přes nedávné diskrepance Anglii, domlouvala revanš s Irskem a příjezd Švýcarů...

První (a poslední) utkání sehrála reprezentace státu rozděleného spojovníkem počátkem prosince 1938, kdy přivítala Rumuny. „Československá veřejnost ví dobře, že k nám přijíždějí příslušníci národa, který nám neochvějně zachoval spojeneckou věrnost i v nejtěžších dobách.“⁵⁴ Dorazilo patnáct tisíc diváků, nechyběla ani honorace, ministr sociální a zdravotní správy Vladislav Klumpar, primátor Petr Zenkl, velvyslanec Radu Crutzesco. Při večírku

obdrželi hosté kravaty, bonboniéry, zubní pasty a Stock Brandy Medicinal, na hřišti půltucet branek. Burkert – Košťálek, Daučík – Průcha, Bouček, Vlastimil Kopecký – Jan Říha, Senecký, Bican, Ludl, Nejedlý prohospodařili poločas, potom se probrali. Bican exceloval čtyřmi trefami, stejně jako uličkami, které, jak uznal předseda rumunského svazu Octav Luchide, „jsou raritou kontinentu“.⁵⁵ „Přihrává sousedům do kroku jako muzikant do taktu,“ přizvukovaly Národní listy.⁵⁶ Místopředseda asociace Josef Brada

Do Záhřebu odjížděla koncem srpna 1938 k Poháru Malé dohody ještě reprezentace Československa. Činovníky, žurnalisty a fanoušky, shromážděné na peronu Wilsonova nádraží, pozdravili z rychlíku Josef Bican, Vlastimil Kopecký a Vojtěch Bradáč.

převzal po utkání Pohár Malé dohody, skutečnost, že trofej věnoval Edvard Beneš, referáty raději nepřipomínaly.

Národní mužstvo si už před vznikem protektorátu nezahraje, v únoru 1939 se v Paříži představí alespoň výběr Prahy, což vzhledem k podzimním reminiscencím ne všichni přivítali. Jiným vadilo, pokud byl souboj uváděn jako mezistátní, ačkoli domácí hráli ve stejném termínu s Polskem, při nástupu zazněly místo hymen fanfáry a mužstva nenastoupila se státními, nýbrž městskými znaky. Připustíme však, že výprava Bokšay – Burgr, Daučík – Košťálek, Bouček, Vlastimil Kopecký – Jan Říha, Vacek, Bican, Vojtěch Bradáč, Vytlačil snesla srovnání s reprezentační a že soupeř jí čelil v ještě silnější, postavil totiž i cizince, kteří by v národním mužstvu až na výjimky nastoupit nemohli – Rakušany Rudolfa Hidena s Augustem Jordanem, Argentince Oscara Tarria, Španěla Ramóna de Zabalo, Maďara Andráse Simonyiho. Remíza tak neúspěchem nebyla, zvláště když jsme vyrovnali chvílku před koncem a z penalty. „Potleskem pařížský lid dokázal,“ chválil Ce Soir, „že sympatie vůči Praze jsou v srdcích všech Francouzů stále

Počátkem prosince 1938 hrálo národní mužstvo na Letné s Rumunskem již pod hlavičkou Česko-Slovenska. V posledním mezistátním utkání před okupací se představili zleva stojící Karel Průcha, Jan Říha, Karel Burkert, Josef Ludl, Josef Bican, Jaroslav Bouček, Josef Košťálek a Ferdinand Daučík.

V podřepu Vlastimil Kopecký, Karel Senecský a Oldřich Nejedlý.

stejně.⁴⁵⁷ Bavil se i župní pokladník, počítající vedle domluvené, více než sedmdesátitisícové náhrady rovněž podíl ze čtyřicetitisícové návštěvy v Parc des Princes.

Zimní přestávku obvykle vyplňovaly zahraniční zájezdy. Cestovalo se za lepším počasím, za valutou, za turistickými zážitky. A vyjížděli nejen premianti, nýbrž i zástupci divizí, dokonce amatéři. Ve druhé republice se hranice přivřely, padl bezvívový styk, chvíli platilo, že branci nemohli cestovat vůbec, ostatní s výjezdni doložkou. Další překážkou byly předpisy devizové. V závěru roku 1938 nicméně vyrazili za hranice Pardubičtí, domluvení s lucemburským Jeunesse Esch a nizozemským Feyenoordem Rotterdam, Kladenští vyhráli v konkurenci Racing Universitaire a Gallia Sports, ale i německého Karlsruhe turnaj v Alžíru, při návratu si zahráli v Tunisku, Francii či Lucembursku. Na druhé straně sešívání podpořili rozhodnutí ČsAF a zrušili vánoční putování ve Francii s odbočkou na Maltě.

Na přelomu roku se znovu diskutovala budoucnost Středoevropského poháru. Ze schůzky účastníků v Bukurešti přitom přicházely vesměs chmurné předpovědi. V příštím ročníku prý budou chybět československé kluby, nahradí je slovenské. Pokud by nastoupily, nezúčastní se pro změnu Maďaři. S přihláškou váhá Itálie, které nevyhovují termíny, stejně jako Jugoslávie, uražená nízkou kvótou.

Delegace v čele s předsedou Pelikánem nedbala, veřejně i v zákulisí pracovala na tom, aby soutěž – třeba i v okleštěné podobě, s řadou ústupků a kompromisů – pokračovala. Vždyť na naše kluby připadla při posledním ročníku téměř polovina z celkové návštěvy 377 199 diváků a bezmála třetina z hrubých příjmů, v přepočtu dosahujících 4 800 000 Kč. Rozhodnout měla valná hromada poháru, svolaná na počátek března 1939 do Prahy, ale kvůli nesouhlasu Maďarů, vymlouvajících se na chybějící víza, přesunutá do Curychu. Protřelý vyjednávač Pelikán vsadil na podporu Itálie, která kritizovala letní vedra, v nichž nechodili diváci. Řešení viděl ve snížení počtu účastníků a v úpravě termínů. „Začínáme v polovici června, končíme v polovici července (nanejvýš 23. července při opakovaném finale). Hráči jsou ještě ve formě, obecenstvo v plném

zájmu a sluníčko také ještě tolik nepálí.“⁵⁸ Mluvil s vášní, soutěž prosadil. Delegáti ho nádvkem zvolili předsedou řídicího výboru a souhlasili, že příští schůzi uspořádají ve Zlíně a Luhačovicích.

Od pozdního podzimu 1938 probíhaly určující události na východě republiky. Slovenští politici vystoupili s nárokem široké autonomie se zjevnou separatistickou tendencí. Podporu našli v zahraničí, základnu doma, mezi odpůrci konstruktů československého národa. Manifest, přijatý počátkem října v Žilíně, počítal s „autonomním postavením Slovenska“ a „převzetím výkonné a vládní moci Slováky“, stejně jako se spojenectvím s mocnostmi „bojujícími proti marxisticko-židovské ideologii rozvratu a násilí“ a podporou úsilí „dostat se právně a rovnoprávně do rodiny evropských národů“.⁵⁹ Ve stejném měsíci se stal Josef Tiso ministrem pro správu Slovenska a předsedou autonomní vlády, v listopadu schválil parlament ústavní zákony o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Podobným, ba prudším vývojem procházely sport a tělovýchova. Při Ústředním národním výboru začal pod vedením pozdějšího fotbalového náčelníka, vedoucího redaktora Športu, Slováka a Slovenské Pravdy Štefana Jakubce pracovat sportovní a tělovýchovný odbor, který se přihlásil k samostatnosti Slovenska. Ještě před koncem roku 1938 vznikly svazy v boxu, kanadském hokeji, kanoistice, kopané, lyžování, plavectví a turistice. V tělovýchově zaujala vedoucí postavení Hlinkova garda, vládou prohlášená jedinou tělocvičnou a brannou organizací a obdařená majetkem všech zrušených spolků včetně Orla nebo Sokola.

Ustavující valná hromada Slovenského fotbalového svazu (podle tehdejšího pravopisu) se sešla v listopadu 1938 v Žilíně z iniciativy tělovýchovného a sportovního odboru při ÚNV. Náčelníkem zvolila Štefana Jakubce, podnáčelníky Júlia Gabča, Vojtecha Závodského a Jána Bízika, župními náčelníky Michala Forische v Bratislavě, Jána Mihajla v Prešově, Jána Kanka ve Zvolenu, Jozefa Mohlera v Žilíně. Program probíhal podle předem připraveného scénáře, delegáti schválili výchovu v duchu národním a křesťanském, vůdcovský princip i zrušení profesionalismu. Zrušili pobočky Sboru československých rozhodčích fotbalových, klubům uložili, aby

vystoupily z ČsSF a s výjimkou I. ČsŠK Bratislava jim zakázali účast v soutěžích.

Obě pražská ústředí počítala s tím, že politická autonomie vyústí v autonomii sportovní. Podobnou razanci však nepředpokládala, domnívala se, že vznikne reformovaná asociace s českým, slovenským a podkarpatoruským svazem, společnou nejvyšší soutěží i zastoupením v mezinárodní federaci. Vsadila přitom na sudího Jána Bízika, v národnostních vztazích smířlivého, ke kompromisům vstřícného činovníka, v němž novináři spatřovali příštího předsedu slovenského fotbalu. „Slovenský sport chce se nově organisovat a přizpůsobit změněným poměrům politickým,“ prorokovaly Národní listy. „Nám však jde o poměr k českým zemím, jednotlivé svazy budou asi postupovat samostatně, ač by bylo třeba jednotné úpravy pro všechny sporty, ať jde o kopanou, lehkou atletiku, plavectví aj. Zde bychom rádi viděli zásah Jednotného výboru československých sportovců. Pak je tu otázka účasti v mezinárodních ústředích a Mezinárodním výboru olympijském. Tuto budeme muset řešit s ohledem na zájem státu. Doma sice budeme státem Čechů, Slováků a Podkarpatorusů, ale navenek budeme státem jednotným, s jedním presidentem a jednotnou zahraniční politikou. Tomu se musí podřídit i tělesná výchova a otázku reprezentace za hranicemi může upravit jen v dohodě s činiteli státními.“⁶⁰

Nesmělý, k neúspěchu odsouzený pokus určovat vývoj událostí učinila prezidia ČsAF a ČsSF v první polovině listopadu 1938, kdy svolala poradu se zástupci slovenského fotbalu. Odpověď přišla obratem – schůzka se nekoná, uspořádání fotbalového sportu je výhradně vnitřní záležitostí Slovenska, rozhovory povede teprve nově ustavený SFS. Poradní sbor dokonce odmítl, aby se ustavující valné hromady v Žilině zástupce asociace nebo svazu vůbec zúčastnil. Až potom připustil jednání, výlučně ovšem v otázkách celostátní soutěže, mezinárodních styků a přestupů mezi svazy. Politika fait accompli slavila úspěch, zvláště když v Praze se nedokázali domluvit ani na tom, zda jednání povede asociace, či svaz. „Přeceňoval se právní stav věcí, nebo, ještě přesněji, důsledky plynoucí ze spolkového zákona,“ kritizoval novinář. „Ale ve dnech, ve

kterých žijeme a v nichž se narušovaly mezinárodní smlouvy, ba více, hranice států, není radno býti upřílišněným formalistou.⁶¹

Na schůzce, která nakonec proběhla až počátkem prosince, zastupovali ústředí Rudolf Pelikán, Bedřich Kann a Emil Bryndač. Slovenští vyslanci Július Gabčo s Jánem Bízíkem jim přednesli půltucet vesměs přijatých požadavků. 1) Slovenské župy včetně majetku převezme do konce roku SFS. 2) Ve stejném termínu skončí i československý svaz, nástupce ponese název Český svaz fotbalový pro zemi českou a moravskoslezskou. 3) Delimitace majetku proběhne podle bilance ke konci roku 1938. 4) Přestupy mezi českými a slovenskými kluby budou podléhat souhlasu obou svazů. 5) Pro slovenské kluby bude zrušena povinnost odebírat asociační a svazový týdeník Rekord. 6) Ve výborech ústředí zůstanou coby styčný důstojník jediný zástupce, podnáčelník Ján Bízík. „Sport sblížuje i Němce s Francouzi,“ vysvětlil vstřícnost žurnalisty, „snad tedy nebude zdrojem neshod mezi Čechy a Slováky.“⁶² Co se dohodnout nepodařilo, byly poměry v budoucí asociaci a klíč k dělení majetku. V prvním případě prosazovala slovenská strana paritní, nikoli poměrné zastoupení, ve druhém požadovala více než deset procent, jimiž se podílela na příjmech. Jinak se ústředí vzepřela pouze ve dvou oblastech – trvala na tom, aby slovenský zástupce dokončil nejvyšší soutěž a aby mezinárodní zastoupení včetně členství ve FIFA zůstalo v pravomoci asociace.

Stanovy FIFA uznávají v každé zemi jedinou asociaci, zdůrazňovali vedoucí, svazy a kluby, které jsou jejími členy, nemohou být členy ústředí jiného. Právě z tohoto důvodu nejsou členy britská dominia ani státy USA, ze stejné příčiny nedošlo k dohodě se Sovětským svazem ani s občanskou válkou rozděleným Španělskem, „proto ustoupilo svého času Německo od původního svého přání, aby Rakousko i po ‚anšlusu‘ zůstalo členem FIFA.“⁶³ Samostatný slovenský postup tak nepovede k integraci, nýbrž k izolaci jeho fotbalu. Část novinářů zmínila i případné dopady politické. „Přijme-li tedy slovenský svaz jako právoplatného člena, vyloží tím naši ústavu, že naše republika jsou dva (resp. tři) samostatné státy.“⁶⁴ Slovenští vedoucí se přesvědčit, natož zastrašit nedali, nepomohla ani intervence Julese Rimeta, zprostředkovaná

přítelem Pelikánem. „V principu uznává FIFA jenom jeden svaz z každého státu,“ vzkázal prezident federace. „Pojem pouhé autonomie ve státním útvaru nebude stačit. Kdyby měl být slovenský svaz přijat do FIFA, pak musí také československá asociace, která je prozatím jediné uznávána, dáti k tomu svůj souhlas. Máme jeden precedentský případ z dob válečných. Rakousko, právě tak i Maďarsko, byly členy FIFA, a sice jako partneři ve dvojité monarchii. Jestliže bude Praha srozuměna a jestliže Slovensko splní politické podmínky v tom smyslu jako Maďarsko před válkou, tu přijetí Slovenska nebude státi nic v cestě. O definitivním přijetí však může rozhodnouti jenom kongres FIFA.“⁶⁵

Česko-slovenské vztahy zhoustly, když náčelník Jakubec oznámil, že koncem prosince 1938 poslal přihlášku do FIFA. Bez vědomí ČsAF, zato s nadějí, že federace rozhodne již na nejbližší lednové schůzi. V tomto případě se asociace – až dosud vstřícná – vzepřela, předseda Pelikán dokonce požádal premiéra, aby zakročila vláda. Ve vztahu k veřejnosti zaujali činovníci zdržovací postoj – tvrdili, že v Curychu žádnou přihlášku neobdrželi. Když se ukázalo, že lednová schůzka FIFA ve skutečnosti členství ani neprojednávála, náčelnická rada s odvoláním na místopředsedu Ivo Schrickera ujišťovala, že se tak stalo kvůli přemíře jiného programu, zatímco asociace s odkazem na stejného funkcionáře zopakovala, že projednávat zkrátka nebylo co. Náčelník Jakubec činovníky obvinil, že nemluví pravdu, asociace ho vyzvala, ať přihlášku včetně poštovního razítka doloží. „Dr. Ivo Schricker, generální sekretář FIFA, zmocňuje ČsAF popřítí, že by on Slovenskému svazu fotbalovému soukromě nebo oficiálně něco sdělil o nemožnosti projednávání přihlášky ve schůzi FIFA dne 31. ledna 1939,“ použila těžkého kalibru. „Dodává, že všechny zprávy, pokud by se týkaly Slovenského svazu fotbalového, budou jako vždy oznámeny jen členu FIFA, kterým je pro náš stát ČsAF.“⁶⁶

Polemika budila ze všeho nejvíc úsměšky, žurnalisté však nepřehlédli ani rizika – slovenským klubům, mezitím vystoupivším z ČsSF, hrozil zákaz mezinárodních styků. „Nedávno jsme četli, jak rozumně se dohodli mezi sebou česko-slovenští motoristé a po nich i lawn-tenisté. Je také známa, nebojme se to říci, malá

mezinárodní blamáž s domnělou a potom teprve skutečnou přihláškou slovenských footballistů do FIFA. Nebylo by už na čase, abychom si tyhle ty všechny záležitosti vyřešili napřed pěkně kamarádsky doma a neponechávali úlohu rychtářů mezi Čechy a Slováky cizím příslušníkům? Když se čeští a slovenští státníci dovedou dohodnout mezi sebou o daleko těžších problémech politických, nebylo by už na čase, aby si z nich vzali příklad také sportovci?⁶⁷

Přihláška nakonec dorazila, podle poštovního úřadu byla ovšem podána až v únoru 1939 a bůhvíproč ve Vídni. V březnu požádal SFS v Curychu o povolení mezistátních zápasů, v dubnu souhlas s podmínkou doložení státoprávního uspořádání získal, v červenci 1939 ukončil diskuse dopis, který jeho prozatímní členství – s odvoláním na stanovy, delegující ve výjimečných či naléhavých případech tuto pravomoc na Comité d'Urgent a výbor FIFA – potvrdil. Kongres mezinárodní federace, zmocněný výrok potvrdit, se už vzhledem k válce nesešel, registrace nového svazu však proběhla v listopadu 1940.

V listopadu 1938 ustavující valná hromada SFS na druhé straně schválila, že I. ČsŠK Bratislava může v nejvyšší soutěži pokračovat, bude-li veden v národním a křesťanském duchu a zruší-li do konce roku profesionalismus. Slovenský účastník patřil k nemnoha klubům, které zvládly úplný podzimní program, vyrovnal se i se ztrátou stadionu. Potom přišly problémy. Výbor přiznal čtvrtmilionový dluh, duely s Plzní, Židonicemi i Spartou skončily debaklem. Při posledním z nich, hraném „kvůli hrozbě incidentů publika“ místo v Bratislavě na Letné, se v mrazu choulilo na tribunách pár stovek diváků, jejichž přízeň ztratili hosté hned na začátku, když použili pozdrav Hlinkovy gardy. Vztyčené pravičky nechyběly ani při derniérách se Zlínem a Slezskou Ostravou, k nimž přijeli již bez přívlastku československý.

Okroj hranic, zábor pohraničí a přeměna mnohonárodnostního státu vyvolaly potřebu reorganizace ČsAF. Podle původní představy měl řízení převzít jednotný československý svaz, tvořený českými, moravskými a slovenskými župami. Druhá republika situaci změnila, vznikl trialistický útvar, v němž německou, maďarskou a polskou menšinu vystřídala slovenská a podkarpatoruská autonomie.

Německý svaz přeběhl pod křídla DFB, maďarský likvidoval. „Je pravda, že maďarský a německý svaz již nebudou,“ uznala asociace, „ale místo nich se tvoří svazy slovenský a podkarpatoruský, které i ve footballu chtěly tímto způsobem zdůraznit svoji samobytnost. Toto jejich odhodlání je naprosto nezvratné a musíme s ním prostě počítati jako s faktem.“⁶⁸ Reorganizační komise, předseda František Blažej, Josef Bidlo, Josef Brada, Karel Meissner, Karel Myška a Václav Valoušek, prosazovala model, v němž by asociace zastřešovala trojici autonomních svazů.

V podrobnostech se přístupy rozcházely. Jedni navrhovali, aby její pravomoci byly co nejširší, včetně matriky, soutěží, financí, mezinárodních vztahů a reprezentace, druzí chtěli pouze výbor, jakousi „říšskou radu“, pro společné, povýtce mezinárodní zájmy. Na úpravě profesionalismu, zrušení katastru a samostatného sboru rozhodčích, zákazu startu cizinců, stejně jako na snížení odvodů, poplatků a dávek se shodli všichni. Komise navrhla, že členy asociace nebudou kluby, nýbrž svazy, které vedle ligových, divizních a župních soutěží sdruží i vojenský, středoškolský a vysokoškolský fotbal, průkazky dostanou nejen výkonní sportovci, ale i členové přispívající. „Dalšímu jednání zamezilo oznámení, že policejní hodina minula,“ končí referát z prosincové schůze ČsSF. „Nezbylo nic jiného, než zbylé věci nechatí předsednictvu k vyřízení.“⁶⁹

Co načala policejní hodina, dokončil vznik Slovenského státu a Protektorátu Čechy a Morava, původní návrhy zůstaly v registraturách Kozího plácku. Co bude, bude se rozhodovat v Domě německého sportu v Berlíně, sídle říšského sportführera, v Černínském paláci na Hradčanech, sídle říšského protektora, a ve Strakově akademii u Vltavy, úřadovně protektorátní vlády.

Než spadla opona

STO TISÍC FOTBALISTŮ

Na počátku roku 1938 registrovala ČsAF 107 169 hráčů ve 2058 klubech. Z národnostních svazů měl 1686 klubů s 75 574 fotbalisty ČsSF, 242 s 25 756 DFV a 130 oddílů s 5839 hráči MLSz. Dorostenců uváděly matriky 30 120, profesionálů, chcete-li placených hráčů, jenom 645, z toho 439 v ČsSF, 188 v DFV a 18 v MLSz. Pro srovnání, padesátitisícovou hranici překročila ČsAF v roce 1930, stotisícovou v roce 1934. Dominantní postavení fotbalu dokládá údaj, že na ČsSF připadala téměř polovina ze 160 432 sportovců registrovaných před okupací v ČsVV. Ještě vyššími čísly se honosily spolky tělocvičné – Sokol uváděl 818 188, Orel 161 772, Svaz DTJ 127 386 a FPT 73 821 členů. Srovnání ovšem pokulhává. Zatímco svazy totiž počítaly jen členy aktivní, tělovýchovné matriky zahrnovaly i členstvo přispívající, mezi nimi tři čtvrtiny dospělých sokolů, kteří se s hrazdou či žíněnkami setkávali výjimečně.

Československý svaz fotbalový	Hráči	Kluby
Středočeská župa fotballová	23 736	453
Západomoravská (Bradova) župa fotballová	8 496	214
Hanácká (Hameleho) župa fotballová	6 904	142
Severočeská (Pelikánova) župa fotballová	4 578	107
Západoslovenská župa fotballová	4 117	85
Středoslovenská (Bízikova) župa fotballová	3 890	103
Východočeská župa fotballová	3 384	76
Slezská župa fotballová	3 382	70
Severozápadočeská (Radějova) župa fotballová	2 900	74
Západočeská (Kannova) župa fotballová	2 861	67
Těšínská župa fotballová	2 591	50
Severovýchodočeská župa fotballová	2 362	71
Podbrdská župa fotballová	2 199	66
Jihočeská župa fotballová	2 152	64
Východoslovenská župa fotballová	1 389	31
Podkarpatoruská župa fotballová	643	13
Celkem	75 574	1 686

Údaje z Národní politiky 21. ledna 1938

BRANKY, BODY, POKLADNY

Fotbal kraloval i finančně. Příjmy ČsAF dosahovaly na sklonku republiky 178 805 Kč, výdaje 380 500 Kč, schodek pokrývaly výnosy z pořádaných podniků. A zatímco na příjmech se podílela hlavně mezistátní utkání (61,5 %), příspěvky svazů (22,0 %) a poplatky (10,0 %), ve výdajích převládaly personální náklady (31,5 %), dotace (25,0 %) a cestovné (12,3 %). Rozpočet ČsSF představoval 245 302 Kč, rozpočet středočeské župy 295 630 Kč. Jak hospodařily velkokluby? Valná hromada SK Slavia Praha uvedla za rok 1938 příjmy 1 694 497 Kč a výdaje 1 551 938 Kč, z nichž zemská dávka, daně a poplatky tvořily 537 870 Kč, služné hráčům 240 702 Kč a prémie 276 527 Kč. Spartané spočetli příjmy na 1 852 000 Kč, z toho 511 000 Kč vyplatili na náhradách soupeřům, 409 000 Kč spolky dávky a 289 000 Kč hráčská režie. Mimochodem, s jedním až dvěma miliony korun tehdy hospodařili s výjimkou sletů i mnohem početnější sokolové.

V ČESKOSLOVENSKÝCH SLUŽBÁCH

Reprezentace sehrála mezi válkami 126 utkání, v nichž se vystřídalo 184 hráčů. Část měla cizí původ a jejich mateřštinou nebyla čeština, další pocházeli ze smíšených rodin. Němci Karl Feller, Otto Krompholz, Josef Kuchynka, Karl Steffl, Josef Thaut, Karel Sokolář, Rudolf Krčil, Erich Srbek, Ernst Kreuz, Josef Zosel, Wilhelm Nahlovsky, Ehrenfried Patzl, Václav Svatoň, Heiner Kugler a Heinrich Schaffer, němečtí Židé Paul Mahrer se Samuelem Schillingerem, Rakušané Karel Kužel, Josef Šíma, Karl Kannhäuser, Stephan Pospichal, Rudolf Vytlačil a Josef Bican, Maďaři František Sedlacek, Géza Kalocsay, Gejza Kocsis a Ferdinand Facsinek. Připočítáme můžeme Slováky Pavola Šorala, Ferdinandy Kardoše s Daučíkem, Štefana Čambala, Ludovíta Radó, Tomáše Porubského, Ervína Kováče, Leopolda Šťastného, Štefana Bira a Jozefa Luknára. Pouze Josef Bican, Štefan Čambal, Ferdinand

Rudolf Krčil

